

Віншуем!

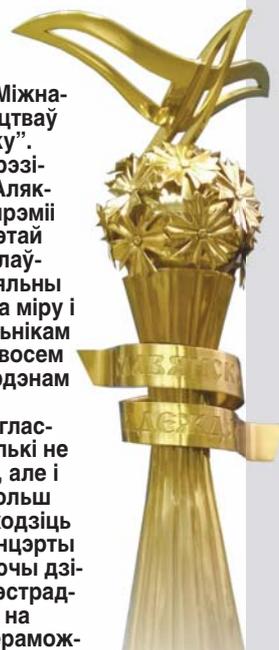
Названы лаўрэаты прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2019 — 2020 гады. Вышэйшы Дзяржаўны Савет Саюзнай дзяржавы пастанаўляе: прысудзіць прэмію Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2019 — 2020 гады за творы літаратуры і мастацтва, якія ўносяць вялікі ўклад ва ўмацаванне адносін братэрства, сяброўства і ўсебаковага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі-ўдзельнікамі Дагавора аб стварэнні Саюзнай дзяржавы: АЛАЮ Анатолю Іванавічу, кінарэжысёру вышэйшай катэгорыі студыі "Летапіс" рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства "Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм", члену рэспубліканскага грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз кінамастаграфістаў", народнаму артысту Беларусі; ЯФРЭМАНУ Аляксандру Васільевічу, рэжысёру, мастацкаму кіраўніку Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь тэатра-студыі кінаакцёра рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства "Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм", народнаму артысту Беларусі; Аўтарскаму калектыву ў складзе: МАРГОЛІНАЙ Ірыны Рафаілаўны, сцэнарыста, рэжысёра; ЧАРКАСАВАЙ Аксаны Лявонцьеўны, рэжысёра; ПЯТКЕВІЧ Алены Вячаславаўны, рэжысёра; КАДЗЮКОВАЙ Ірыны Валлянцінаўны, рэжысёра.

Старшыня Вышэйшага Дзяржаўнага Савета Саюзнай дзяржавы
 А.ЛУКАШЭНКА

Паглядзі, якое лета!

Сёння — трэці дзень XXIX Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску". На ўрачыстым адкрыцці Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ўручыў прэміі Саюзнай дзяржавы — на гэтай паласе мы друкуем імёны лаўрэатаў — а таксама спецыяльны прыз "Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення", уладальнікам якога стаў Філіп Кіркораў, восем гадоў таму ўганараваны ордэнам Францыска Скарыны. Скарачаны па сваёй працягласці, цяперашні форум не толькі не страціў сваёй насычанасці, але і стаў ва ўсіх сэнсах яшчэ больш адкрытым. Ён цалкам праходзіць у фармаце open air: усе канцэрты і мерапрыемствы, уключаючы дзіцячы і дарослыя конкурсы эстрадных выканаўцаў, ладзяцца на свежым паветры. Імёны пераможцаў даведаемся заўтра, у дзень закрыцця форуму.

ст. 2 — 3

Хто каго пераспявае?

Дырыжор Віталій Кульбакоў.

Славя Іванова (Балгарыя).

Раман Волазнеў (Беларусь).

Івона Адзікцы (Боснія і Герцагавіна).

Freyman (Расія).

Мілісса (Эстонія).

Уладзімір Фатэцкы (Малдова).

Эліна Івашчанка (Україна).

Расэла Дзіцэла (Італія).

Стэфан Здрафковіч (Сербія).

Дзіяна Пашко (Латвія).

Арутюн Хачатрян (Арменія).

Караліна Лында (Літва) Алек Момак (Куба).

XXIX Міжнародны конкурс выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск — 2020” пройдзе на “Славянскім базары ў Віцебску” таксама ў новым фармаце. Па-першае, абедзве песні прагучаць у адзін дзень, а менавіта заўтра, толькі ў розных канцэртах. Па-другое, выкананне ўдзельнікамі славянскага хіта стане часткай канцэрта “Беларусь вітае сяброў”, вольная ж праграма канкурсантаў упрыгожыць заключны гала-канцэрт усяго фестывалю мастацтваў. Нарэшце, конкурсныя выступленні ўпершыню будзе суправаджаць Прэзідэнцкі аркестр Рэспублікі Беларусь пад кіраваннем Віталія Кульбакова.

— Наш калектыў, — расказаў напярэдадні галоўны дырыжор Прэзідэнцкага аркестра Беларусі Віталь Кульбакоў, — упершыню задзейнічаны ў гэтым конкурсе. Але ў самім фестывалі мы ўдзельнічалі літаральна штогод. Дый вопыт іншых спеўных саборніцтваў у нас маешца. Гэта не толькі Адкрыты Рэспубліканскі конкурс маладых эстрадных выканаўцаў “Белазарскі акорд” у Жодзіне, але і Міжнародныя “Галасы свету” ў Малдове, куды мы былі запрошаны суправаджаць выступленні канкурсантаў у 2005 і 2006 гадах. Да цяперашняга саборніцтва аркестр цалкам гатовы. Вядома, многія пытанні папярэдне вырашаліся з канкурсантамі і іх прадстаўнікамі

трам”. Гэта вельмі важна, бо некаторыя дагэтуль не мелі такой магчымасці, выступалі выключна пад фанаграму ці ў суправаджэнні маленькага ансамбля. Да таго ж, паводле традыцыі, многія з маладых вакалістаў прыязджалі напярэдадні ў Мінск: рэпетыцыі тут былі 15 — 16 ліпеня. Але так склаліся абставіны, што з кімсьці мы сустрэнемся толькі ў Віцебску, непасрэдна перад пачаткам конкурсу.

Увогуле, як распавёў мой суразмоўца, праграма “Беларусь вітае сяброў” складаецца з некалькіх блокаў. Першымі выйдучь на сцэну члены журы. Кожны з іх праспявае з аркестрам адзін куплет песні са свайго рэпертуару. Чарговы параграф, толькі цалкам інструментальны, прагучыць далей, аддзяляючы выступленні журы ад спеваў канкурсантаў. Гэту фантазію, як і папярэднюю, стварыў таленавіты аранжыроўшчык Леў Карпенка, з якім аркестр супрацоўнічае літаральна з моманту свайго нараджэння. У кампазіцыю ўключаны мелодыі славянскіх хітоў.

Нарэшце, яшчэ адна музычная віктарына чакае публіку ў пачатку канцэртных выступленняў, што будучь істці адрозненнем ад конкурсных.

— Гэта ўвэршора, — працягвае Віталь Кульбакоў, — складаецца з самых, бадай, пазнавальных беларускіх мелодый. Тут ёсць і народныя, і аўтарскія — з рэпертуару самых знакамітых айчынных калектываў і салістаў. Для слухачоў — быццам усё проста, для аркестрантаў — дастаткова складана. Бо атрымалася партытура з выканальніцкімі рызынкамі, некаторыя тэмы сплітаюцца поліфанічна, гучаць у нязвыклым атачэнні. Самім музыкантам цікава гэтка рэбусы разгадваць!

У самім жа канцэрте ўдзельнічаюць “Песняры”, “Сябры”, Ірына Дарафеева, Аляксандр Саладуха, “Чысты голас”, Вікторыя Аleshка, Аляксей Хлястоў, Алёна Ланская, Тарыэль Майсурадзе, Яўген Курчыч і іншыя вядомыя выканаўцы.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ
K

КУЛЬТУРА

ШТОДТЭНІВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юры КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Яўген РАПІН;

аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея БУЦЭВІЧ, Алег КЛІМАЎ;

Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ;

спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕУСКІ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД;

карэктар — Таццяна ПАШЫНКА.

Сайт: www.kimpress.by; E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4.

Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, (017) 334 57 23.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДВІЧ Ірына Аляксееўна;

першы намеснік дырэктара — КРУПІЦКІЯ Людміла Аляксееўна.

Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч. 4. Тэлефон: (017) 334 57 25.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (або пашпарт, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія ружанісы не рэдагуюцца і не вяртаюцца.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.

Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

* Матэрыял на правах рэкламы.

© “Культура”, 2020. Наклад 3134. Індэкс 63875. Рознічны кошт — па дамоўленасці.

Папінсана ў друку 17.07.2020 ў 17.00. Замова 2116.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларусь Дом друку”.

220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

па тэлефоне, з дапамогай анлайн-сувязі. Усе аранжыроўкі для нашага складу зрабіў вельмі добры музыкант, былі гітарыст аркестра Уладзіслаў Мазуркевіч. Атрымаліся, як высветлілася, нават залішнія — для тых спевакоў, хто, на жаль, прыехаць не зможа, бо ў многіх краінах свету сітуацыя ўсё яшчэ складаная. Мы запісалі гэтыя аркестравыя “мінусоўкі” і, каб не было неспазыванак, даслалі канкурсантам праз інтэрнэт. Хай пазнаёмяцца, прывычаюцца да новага інструментальнага гучання, пачнуць спяваць быццам “з аркес-

Можна толькі пазайздросціць

Нашу краіну на XXIX Міжнародным конкурсе выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск — 2020”, які пройдзе заўтра, будзе прадстаўляць 23-гадовы Раман Волазнеў — артыст ансамбля “Сябры”, выпускнік ГИТИСа і Акадэміі папулярнай музыкі Ігара Крутога, тройчы ступендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Старшынёй журы прызначаны народны артыст Расіі Алег Газманав. Яго калегай па конкурсным судзеістве будзе наша знакамітая салістка Іна Афанасьева.

— Падобныя творчыя конкурсы, — разважае член журы, заслужаная артыстка Беларусі Іна Афанасьева, — гэта не толькі талент і працавітасць, а яшчэ і ўдача. Кожнаму хочацца ўтрымаць сваю птушку шчасця, ды не ўсім яна даецца, калі марыш злавіць. А здарэцца, і сама абірае таго, да каго прыляціць — такая ўжо яна свавольніца. Таму, прызнацца, у ролі члена журы — а тым больш, на такім “конкурсе конкурсаў” — я адчуваю сябе крыху няёмка, нават нязручна. Зраўма, я буду імкнуцца ацэньваць як мага больш аб’ектыўна, але сама па сабе аб’ектыўнасць у мастацтве — рэч вельмі складаная. Ніводны чалавек, нават прафесіянал, не можа выказаць ісціну, як кажуць, у апошняй інстанцыі. Бо ў кожнага — свае густы і мастацкія погляды. Не-

выпадкова самая перспектыўная, здавалася б, творчыя пачаткі часам атрымліваюць спрэчныя ацэнкі, супярэчлівыя меркаванні. Дагадзіць усім немагчыма. І канкурсанты павінны арыентавацца зусім не на гэта. Вельмі важна не толькі тое, якія ў іх вакальныя дадзеныя, але і тое, якое ўражанне яны пакідаюць, выходзячы на сцэну. Гэта нельга “пралічыць”, адрэцэпіраваць, зрэжысраваць. Гэта нейкая хімія, як у каханні. Здарэцца, спявак не валодае ні вялікім дыяпазонам, каб скараць віртуознасцю, ні шалёнымі грашыма, каб заварожваць сваім шоу, а ўсё роўна захоплівае — шчырасцю, энергетыкай, моцным пасылам у залу, што адгукнецца ў сэрцах слухачоў.

Таму маладым спевакам я хацела б пажадаць, акрамя ўсяго, яшчэ і той радасці, што бывае ад самога выхаду на сцэну — тым больш, на такую славу, як Летні амфітэатр у Віцебску. Упершыню я прыехала туды, калі пляцоўка толькі дабудовалася. І мяне адразу ахапіла нейкая эйфарыя! Тое першае ўражанне немагчыма забыць, яно заўсёды застанецца з табой. Так што можна толькі пазайздросціць тым, хто сёлета выступіць на гэтай сцэне ўпершыню. Ці ўпершыню апынецца на самім фестывалі. Бо “Славянскі базар у Віцебску”, колькі б яго ні крытыкавалі па тых ці іншых прычынах, — гэта знакавая падзея, брэнд нашай краіны. І адначасова светлае, прыгожае, цёплае свята, азоранае гасціннасцю, шматлікімі сустрэчамі з сябрамі.

К

Не баяцца быць смелымі

Сёння на “Славянскім базару ў Віцебску” адбудзецца XVIII Міжнародны дзіцячы музычны конкурс. Удзельніцай ад нашай краіны выступае 14-гадовая стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі Ангеліна Ламака. Журы ўзнаклявае наш знакаміты спявак Аляксандр Саладуха.

— У якасці старшыні журы такога прэстыжнага міжнароднага спаборніцтва, — распавядае напярэдні заслужаны артыст Беларусі Аляксандр Саладуха, — я апынуся ўпершыню за 33 гады маёй спеўнай кар’еры. Таму я вельмі ўдзячны ўсім, хто прымаў такое рашэнне. Гэты фестываль для мяне — шмат у чым знаковы. А Летні амфітэатр у Віцебску ўвогуле можа адлічваць прыступкі маіх творчых дасягненняў: на гэтай сцэне я тройчы даваў свае сольнікі. Першы такі канцэрт прайшоў у 1997 годзе — акурат у рамках “Славянскага базару ў Віцебску”. Другі — праз дзесяцігоддзе, у верасні 2007-га. Тройчы сольнік — у 2012-м. Ну, а колкі я тут выступаў у гала-канцэртах, увогуле не злічыць.

Ёсць у мяне і вопыт судзейства дзіцячых спаборніцтваў.

Так, я ўдзельнічаў у складзе журы дзіцячага музычнага тэлевізійнага конкурсу “Я спяваю!”, што праводзіла АНТ. Прычым “журыў” цягам трох сезонаў. І заўважыў такую дэталю: перамагае найперш той, хто верыць у перамогу. Гэтай веры ў перамогу і ў саміх сябе я хачу пажадаць усім юным канкурсантам, якія збяруцца ў Віцебску.

Вера, вядома, павінна быць падмацавана заняткамі, рэпетыцыямі, іншымі намаганнямі, і ўсё гэта ёсць у кожнага за плячым. Таму ўсім — удачы! Не бойцеся быць смелымі, разнавольнымі, не бойцеся верыць у свае здольнасці і ажыццяўляць свае творчыя мары. Бо пераможцамі ў такіх конкурсах становяцца не толькі тыя, хто атрымаў прэмію, прыз — усё тое, што можна “памацаць”. Галоўная перамога кожнага ўдзельніка — гэта перамога над самім сабой, а значыць — над сваімі страхамі, комплексамі, пераадоленне нейкіх унутраных бар’ераў, дасягненне новай планкі, якая калісьці ўспрымалася немагчымай. Я з радасцю еду ў Віцебск — і гэткай жа радасці жадаю ўсім удзельнікам і глядачам не толькі, дарэчы, дзіцячага конкурсу, але і іншых канцэртаў і мерапрыемстваў у фестывальныя дні.

К

Скульптур-ура!

У час канцэрта адкрыцця “Славянскага базару ў Віцебску” традыцыйна ўручаецца спецыяльная ўзнагарода Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаарумення”. Сёлета яе ўладальнікам стаў Філіп Кіркораў. За некалькі гадзін да гэтага адбылася цырымонія адкрыцця яго “Зоркі” перад уваходам у Летні амфітэатр. На гэтай Плошчы зорак у самым пачатку алеі на пастаненце ўсталявана і павялічаная выява прыза. Вось толькі аўтар той скульптуры не пазначаны — заслужаны дзяржаўны скульптур-уладальнік прэміі Саюзнай дзяржавы, прафесар Уладзімір Слабодчыкаў.

— Штогод скульптура вырабляецца нанова, — дзеліцца творчым працэсам Уладзімір Іванавіч. — Адлітая скульптура чаканіцца, паліруецца ўручную. Увінчваецца замоўлена ювелірам гравіроўка, прымацоўваецца ажурная стужачка. Падстаўку

К

вырабляе іншая фірма. Ну, а патым усё гэта вязуць у Віцебск, і я заўсёды хвалюся, як перанясена маё дзелішча дарогу. Абавязкова сачу за гала-канцэртамі адкрыцця: як пройдзе цырымонія ўручэння ўзнагароды, як выступіць яе ўладальнік. Філіп Кіркораў — яркая асоба, прафесіянал, і бачыць свой прыз у ягоных руках — задалавальнае. Дарэчы, трымаць скульптуру не так проста: яна важыць, між іншым, сем —восем кілаграмаў. Таму надалей думаю рабіць яе больш лёгкай, каб уганараваным майстрам мастацтва не даводзілася праходзіць своеабавязкі тэст па фізічнай падрыхтоўцы. З’явіліся новыя тэхналогіі, больш лёгкія сплавы — час не стаіць на месцы, нават у галіне вызначэння добрага, разузнага, вечнага.

Слухаю суразмоўцу, а перад вачыма — выява дзяўчыны з узнятым над галавой вінком. Тут спасылькі і да антычных традыцый, калі пераможцаў уганароўвалі лаўровымі вінкамі, і да нацыянальных — таго ж Купалля. Бо вяночак той, калі прыгледзіцца, — з нашых палыхых кветак. Дый сам па сабе ён сімвалізуе непадзельнае спляценне: народаў, мастацтваў, чалавечых душ. А басанога дзяўчына — ці ж не Муза? Ці, можа, яшчэ і анёлка? Бо шлейф-накідка-пелерын за плячымі — бы тая крылы: натхнення, адухаўнасці, нябеснага падлету. Што ні кажыце, а ў бізмэжнай галерэі відаў мастацтваў, якія ахопляе “Славянскі базар у Віцебску”, пачаснае месца займае і майстэрства скульптурцы.

(На першай паласе прыз “Славянскага базару ў Віцебску” “Славянскага надзежда” работы У.Слабодчыкава. Пра іншы яго вядомы твор — на стар. 14)

К

Тэатр-школа-парк-фэст

Адной з асаблівасцяў сёлета фестывалю стала тое, што ў яго ўключаны ажно два розныя канцэрты Віцебскага маладзёжнага тэатра эстрады “Школа зорак”: учора ўвечары прайшла шоу-праграма Festival Party, дзе выступалі старшыя навучэнцы, а заўтра будзе адкрыта “Таямніца парка талантаў”, дзе сваё майстэрства прадэманструюць больш маладыя.

Напярэдадні ж некалькімі сакрэтамі падрыхтоўкі і гэтых праграм, і саміх навучэнцаў тэатра-школы падзіліўся дырэктар Раман Рыкаў — колішні выпускнік Інстытута сучасных ведаў, культуролог-менеджар, прадзюсар, рэжысёр.

— Наша “Школа зорак” існуе з 2012 года, — гаворыць Раман Юр’евіч. — І падобныя “справядлівыя” канцэрты для нас не ў навіну, звычайна мы ладзім іх двойчы на год: у студзені і ў канцы чэрвеня. Але на іншай пляцоўцы — непасрэдна ў Канцэртнай зале “Віцебск”, а не на спецыяльна ўсталяванай сцэне перад уваходам у яе, як цяпер. Прычым бывае адразу па тры канцэрты на адзін дзень, па дзве гадзіны кож-

ны, надалей увогуле плануем рабіць па чатыры. Бо ў нас вучацца паўтары тысячы дзіцей, у горадзе адкрыты чатыры філіялы школы, каб навучэнцам і іх бацькам бліжэй было ездзіць, не трэба было марнаваць на гэта шмат часу. Ну, а наконт юных зорчак — сярод нашых выхаванцаў, да прыкладу, той жа Саша Мінёнак, які прадстаўляў Беларусь на Дзіцячым “Еўрабачанні — 2016”.

Сёлета летнюю серыю справядлівых выступленняў мы былі вымушаны перанесці, і ўзнікла думка прымеркаваць яе акурат да “Славянскага базару ў Віцебску”. Такія канцэрты мы ніколі не разгортваем па прычынах: “А зараз выступіць...”, заўжды прыдумляем якую-небудзь цікавую гісторыю, нейкую

К

Асколак у цэле помніка

Плануючы адпачынак на гэтае лета, марыць пра замежныя вандруўкі не выпадала. Унутраны турызм зрабіўся як ніколі актуальным, нават для тых, хто раней імкнуўся пры першай магчымасці выбрацца далёка ад радзімы, у цёплыя экзатычныя краі. Я, шчыра кажучы, не надта люблю ні спёку, ні адпачынак ля мора, таму сёлетнія асаблівасці турыстычнага сезона перажываю спакойна, без празмернага расчаравання. Як спявалася ў старой паспяваеннай песні, “*есть у нас ещё дома дела*” — свае адпачынаквыя маршруты па Беларусі я планаваў так, каб на шляху сваім агледзець найцікавейшыя помнікі гісторыі ды архітэктуры, якія даўно не наведваў, абмінуў увагай у мінулыя візіты, альбо да якіх яшчэ не дабіраўся.

Антон РУДАК

Па забытых слядах перажытага

Для мяне, як гісторыка, які перадусім цікавіцца тэмай Другой сусветнай вайны, канец вясны і пачатак лета — гэта яшчэ і час пастаяннага звяроту да памяці аб тых трагічных ды геарайчных ваенных гадах. Дзень Перамогі, Дзень усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны, Дзень Незалежнасці, прымеркаваны да даты вызвалення Мінска ад нацысцкай акупацыі — па календары ў гэтую цёплую пару густа рассыпаныя згадкі-напаміны аб тых гарачых днях ліхалецця, калі нашыя дзяды і прадзеды пакутавалі не толькі ад сонечнай спёкі, але і ад польмя пажараў ды бязмернага болю ад ўсіх нягодаў ваеннага часу.

Таму і ў гісторыі помнікаў нашага дойлідства, якімі б старажытнымі яны ні былі, я заўжды звяртаю ўвагу на іх лёсы ў гады апошняй вайны і акупацыі. Для многіх славуных і велічных збудаванняў менавіта гэтыя старонкі гісторыі выдаліся найбольш трагічнымі за ўсе стагоддзі іх існавання — узяць хаця б хрэстаматыійны прыклад Брэсцкай крэпасці, будаўнікі якой ніяк не маглі прадбачыць, што сваю славу яна здобудзе менавіта ў баях Вялікай Айчыннай, больш як праз сто гадоў пасля збудавання. Альбо — ці мог ведаць наш славуны гісторык Тэадор Нарбут, праектуючы на пачатку XIX стагоддзя Бабурыцкую крэпасць, што ў ёй нацысты размесцяць лагер для ваеннапалонных, дзе будуць трымаць савецкіх салдат у нялюдскіх умовах. Як не ведалі і стваральнікі гродзенскіх фартоў, збудаваных перад Першай сусветнай, што ўжо ў гады наступнай сусветнай вайны на тэрыторыі гэтых магунных абарончых збудаванняў нацысты таксама будуць катаваць і расстрэльваць людзей.

Але гінулі падчас вайны не толькі людзі, а і самі помнікі. Многія перліны нашага дойлідства, перажыўшы шматлікія ваенныя віхуры, якіх багата ў беларускай гісторыі, былі зруйнаваны менавіта падчас апошняй вайны, з яе страшных бомбардзіроўка-

і былі адноўлены часткова — такія будынкі можна бачыць на вуліцы Караткевіча, 7 і Дабрамысленскім завулку, 3. Абодва яны маюць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці — але гісторыі іх выдомыя, на жаль, толькі спецыялістам. Мо варта было б пазначыць і такія месцы памятнымі знакамі, якія распаўядалі б жыхарам і мінакам аб гісторыі трагічных дзён вайны. Нездарма ж, напрыклад, аднавілі ў свой час у Ленінградзе, сённяшнім Санкт-Пецярбургу, палобныя сімвалы ваеннай трагедыі — надпісы “Пры артабстрале гэты бок вуліцы найбольш небяспечны”. Але годзе пра Мінск — выбіраем у падарожжа па краіне.

ні былі гэтыя сярэднявечныя муры, наўрад ці многія адразу прыгадоўш, што падчас вайны менавіта тут было размешчанае яўрэйскае гета — але наведнікі музея мусяць гэта запомніць, бо такой важнай і трагічнай старонцы мінуўшчыны замка прысвечаны асобны раздзел экспазіцыі.

Мяне заўжды ўражала адьезднасць гэтай сітуацыі — нацысты, якія на словах называлі сябе носьбітамі і захавальнікамі еўрапейскай культуры, ледзь ні асветнікамі, на справе, прышоўшы са зброяй на беларускую зямлю, апаганілі адзін з найскрабейшых сімвалаў датычнасці Беларусі да еўрапейскай цывілізацыі — пераўтварылі яго

ДРАЎЛЯНЫ ЗНАК ПОДЗВІГУ ПРАВЕДНІКАЎ

Нажаль, пакуль не выпадае гаварыць пра нейкія планы па захаванні і аднаўленні помніка, які быў сведкам трагічных падзей акупацыі і паяндаў у сабе гісторыі каталіцкай супольнасці Міра і яўрэйскага насельніцтва мястэчка. Гаворка пра невялічкую драўляную каплічку Святой Тройцы, пабудаваную напрыканцы XIX стагоддзя, якая стаіць пры выгане за будынкам мясцовай выратавальнай службы МНС. Менавіта ў гэтай каплічцы ў гады нацысцкай акупацыі, дзякуючы заступніцтву пробащча мірскага касцёла Антонія Машкевіча, каталіцкія ма-

Добра, калі нехта дабрэдзе берагамі прызамкавага става ў колішні фальварак Замір’е, да руінаў палаца апошніх уладальнікаў замка Святаполк-Мірскіх. Гэтыя падмуркі былі адкапаныя з-пад зямлі ў выніку археалагічных даследаванняў, распачатых тут у 2016 годзе экспедыцыя Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук. Палац моцна пацярпеў і быў разабраны неўзабаве пасля вайны, але, у адпаведнасці з планами развіцця замкавага комплексу, у будучыні ён мае быць адноўлены. Як выглядаў будынак, можна на яве пабачыць тут жа — у 2018 годзе на сцяне размешчанага паблізу зернясховішча, якая выходзіць да става, з’явіўся роспіс з выявай палаца, выкананы мастакамі з Гродна. Зернясховішча, дарэчы, належыць мясцовому філіялу лікёра-гарэлачнага завода,

Мірскі замак.

Замак у Міры ў гады вайны.

Нясвіжскі замак.

Руіны палаца Святаполк-Мірскіх і флігеля.

Капліца Святой Тройцы ў Міры.

Будынак колішняй клеткай ешывы.

ВЯЗНІ СТАРАЖЫТНАГА ЗАМКА

Першы пункт нашай вандруўкі — гарадскі пасёлак Мір, што ў Карэліцкім раёне. Лішне казаць, што славуны ён, перадусім, сваім замкам, які ўваходзіць у спіс аб’ектаў сусветнай спадчыны UNESCO. Нежак так выйшла, што я часта тут бываў апошнім часам, але штурхнуў нежак падобтам, альбо праездом, і агледзець цалкам увесць замкавы комплекс ніяк не было магчымасці. А я ж памятаю, як упершыню завітаў сюды са школьнай экскурсіяй у 1998 годзе, калі экспазіцыя змяшчалася яшчэ толькі ў адной з вежаў. Сёння ж, каб тунтоўна пазнаёміцца з экспанатамі, давядзецца абыйсці амаль усе вежы і цалы палац з сутарэннямі — так, што пад канец і знясіліцца можна.

Таму, магчыма, правільна зроблена, што агляд экспазіцыі пачынаецца менавіта з гісторыі замка і мястэчка Мір у войнах XX стагоддзя. А як жа іначэй, калі стары замак быў непасрэдным сведкам трагедыі часоў нацысцкай акупацыі. Якімі б славутымі

ў месца нялюдскага здзеку і знішчэння людзей. Цяпер у экспазіцыі можна пабачыць рэчы, якія належалі вязням гета, а таксама даведацца пра чалавека, дзякуючы якому некаторым з іх усё ж удалося выратавацца з гэтых каменных муроў.

Гаворка пра Освальда Руфайзена — польскага яўрэя, які ў віры Другой сусветнай вайны апынуўся ў Міры, здолёў схаваць уласнае паходжанне і быў прыняты немцамі на службу ў паліцыю як перакладчык. Дзякуючы сваёй пасадзе, ён здолёў выратаваць ад гібелі каля дзвюх соцень вязняў мірскага гета. Калі самому Руфайзену пачало пагражаць выкрыццё, ён перайшоў на нелегальнае становішча, здолёўшы схаваша ў каталіцкім манастыры, а пазней і сам прыняў хрысціянства ды зрабіўся манахам. Памёр Освальд Руфайзен у 1998 годзе ў Хайфе, і сёння яго імя найперш выдоме ў свеце дзякуючы знакамітай кнізе Людмілы Уліцкай “Даніэль Штайн, перакладчык”. Захаваліся ў Міры і мясціны, якія непасрэдна звязаны з лёсам гэтага чалавека.

Каплічка ж, у якой знайшлі ўратаванне многія мясцовыя жыхары, сёння стаіць зусім занядбаная, проста пры мяжы прыватнага зямельнага ўчастка, праход да яе перагароджаны плотам. На жаль, гэты шчыравы помнік не мае статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці, хаця не так даўно мясцовыя энтузіясты будынка шчыльнялі і пра выгляд навакольнай тэрыторыі, і пра годнае стаўленне да помніка, пра волны доступ да яго для турыстаў — а гэта ўжо, як выглядае, агульная справа як для грамадскасці, так і для мясцовых улад.

ШМАТАБЛІЧНАЕ МЯСТЭЧКА

Турысты, звяртаючы перадусім увагу на замак, часта, вымушана ці не, грэбуюць іншымі цікавосткамі Міра.

які дзейнічае ў будынку старога бровара пачатку XX стагоддзя. Побач захаваўся таксама двухпавярховы флігэль палаца, у якім і сёння жывуць людзі — але наперадзе і яго яшчэ чакае рэстаўрацыя з прыстаўваннем.

А ў самім мястэчку, па іншы бок ад замка — свае цікавосткі. Відомая, перадусім гэта рынкавая плошча, на двух канцах якой узвышаюцца касцёл і царква. З троняга боку падступае да плошчы асяродка яшчэ адной мясцовай канфесіі, якая была неад’емнай у гісторыі мястэчка, але цалкам знікла акурат у апошнюю вайну — яўрэйскі сінагагальны двор. Тут сёння, на жаль, нішто не нагадвае пра рэлігійную прыналежнасць гэтых сведкаў гісторыі — цяпер у іх размешчаныя гатэль, установы харчавання ды іншыя аб’екты турыстычнай інфраструктуры. А ўсё ж шкада, што нейкага мемарыяльнага знака на памяць аб яўрэйскім Міры няма акурат тут, у самым ягоным сэрцы. Адмыслоўцы кажуць, што такі комплекс яўрэйскіх культурных будоў — унікальны па захаванасці на усёй тэрыторыі краіны.

БУСЛЫ НА РАЗБІТЫХ МУРАХ ЯК СІМВАЛ НАДЗЕІ

Развітаўшыся з Мірам, рушым далей. У Нясвіжы аглядаем тутэйшы палацава-паркавы комплекс. Інтэр'еры палаца ўражваюць максімальным пагружэннем у атмасферу радзівілаўскай эпохі. Калі Мірска замак мае больш сярэднявечны, рыцарскі характар, і прыйдзе даспадобы аматарам ваеннай гісторыі, то нясвіжскі палац, хутчэй, выглядае прыстанкам асветнікаў, муз і мастацтваў. Але і ў гісторыі гэтага помніка была свая трагічная ваенная старонка. Менавіта на адной з палін велізарнага парку, які атачае радзівілаўскі замак, нашысты расстралялі ў касцельніку 1941 года прыкладна паўтары тысячы жыхароў Нясвіжа.

Нарэшце, завітаем у Клецк — ён сёння пахваліцца ўласным замкам, на жаль, не можа, тут ад колішніх абарончых умацаванняў засталася толькі гаралішча. Сумны лёс і ў найстарэйшага тутэйшага помніка мурванага дойлідства — фарнага касцёла, збудаванага ў XVI стагоддзі. Падчас апошняй вайны ён быў пашкоджаны ў выніку артабстрэлу, парксые прыйшоў у занябны стан і быў расцягнуты на цэгу. Застаўся толькі фрагмент сцяны, якая ўзвышаецца на прыватным участку, проста пасярод гарода, а на вяршыні магутнага мура — буслынка. І зноў жа — на гэты помнік даўніны сёння застаецца толькі пазіраць з-за плота.

А пра яўрэйскую спадчыну Клецка нагадае вытанчаны будынак колішняй ешывы — яўрэйскай вышэйшай навучнай установы, які нядаўна перададлі мясцовому музею. Застаецца спадзявацца, што абодва карпусы музея неўзабаве будуць даведзены да ладу, і ён зноў адчыніць свае дзверы для наведвальнікаў. Захоўвае Клецк і сляды татарскай спадчыны — мусульмане многія стагоддзі мірна жылі тут побач з беларусамі, нягледзячы на тое, што Клецк быў месцам адной з найвялікшых перамог вараў Вялікага Княства Літоўскага над татарскімі войскамі ў 1506 годзе. У Клецку, як і ў Міры, і ў Нясвіжы, добра адчуваецца, што прадстаўнікі розных нацыянальнасцяў, якія населяюць Беларусь, зноў разам пераадолець усе варажыя навалы, і супольнымі намаганнямі адрадзіць наш край пасля ваенных разбурэнняў.

Вандрука наша падышла да фіналу. Хоць і пралягала яна па адносна невялікіх аб'ектах у самым сэрцы краіны, і завіталі мы ў даволі папулярныя турыстычныя мястэчкі, але і тут зноў адчуваецца тое, пра што не кожнаму вядома. Будзем спадзявацца: апісаны маршрут дапаможа звярнуць на гэтыя помнікі ўвагу турыстаў і ўсіх, хто зацікаўлены ў ахове нашай агульнай спадчыны.

Фота аўтара. К

Эмацыйнае ўспрыманне пабачанага часта залежыць ад таго, што мы загадзя пра яго ведаем; якую інфармацыю мелі пра аб'ект да таго, як ён трапіў нам на вочы. Калі ж гаворка ідзе пра краіну, канкрэтна — пра Беларусь, дык тое, як ставяцца да яе замежнікі ды і ўласныя грамадзяне, звычайна перадвызначана існуючымі стэрэатыпамі, утворанымі гістарычнай ды ідэалагічнай міфалогіяй. А замацаваныя тыя стэрэатыпы звычайнай лянотаі, бо людзі гатовы прыняць хай недасканалыя, але простыя фармулёўкі, абы самім галаву не ўключыць. І нават пабачышы сёння на свае вочы штосьці цалкам супрацьлеглае згаданым тэзам і сутыкнуўшыся з неабвержнай аргументацыяй на карысць годнасці тутэйшага людю, такі чалавек будзе ўпарта трымацца за звыклае. Інэрцыя мыслення — страшная сіла.

Прасторы годнасці

Зацемкі на палях карты вандровак

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

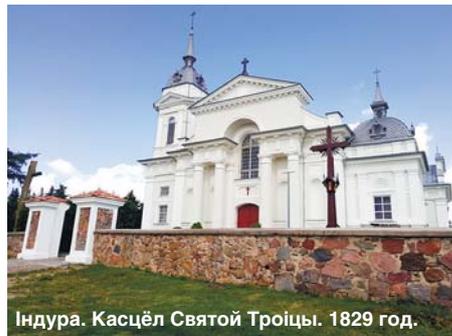
Я не такі ўжо малады чалавек, і большая частка майго жыцця прыпадае на савецкую эпоху. Памятаю, як у сям'ядомасці грамадзян Савецкага Саюза гонар за вялікую дзяржаву спалучаўся з нейкім падабенствам комплексу непаўнаважнасці.

Ёсць у мяне са студэнцкіх часоў прычэль, які жыве ў так званым “далёкім замежжы”. Па сённяшнім часе факт звычайны. Сёння для беларусаў, асабліва маладых, міграцыя, працоўная ці якая яшчэ, у якім з'яўдзіцца на прамку, ад'езд з радзімы на пэўны час ці на сталае жыхарства — праблемы не ўяўляе. Але мой прычэль з'ехаў яшчэ за савецкім часам, калі такой чынак звычайна азначаў “білет у адзін канец”, а марыць пра жыццё, як тады казалі, “за бугром”, пачаў з чатырнаццаці гадоў. Прычына ўсяма — культурны стрэс, які ён перажыў у наважным узросце, калі яму выпала цэлы месяц гаспаваць у сваякоў у Швецыі. Яго, у параўнанні з нашай тагачаснай рэчаіснасцю, надзвычай уразіла тое, што для паспалітага шведа — не начальніка пры высокай пасадзе, не крутога бізнесмена, не зоркі эстрады, а проста сумленнага працаўніка на звычайнай рабоце — было нармальным мець катэдж і аўтамабіль. А яшчэ пашпарт, з якім можна ехаць у якую заўгодна краіну свету, не выстой-ваціма, як тады ў СССР, кіламетровыя чэргі ў АБІ-Ры, не чакаючы месяцамі візы-дазволу на перасячэнне мяжы. Канешне, і ў Швецыі ніхто сацыяльнага градыці не адмяняў, і там жылі і жыюць па-рознаму, і сваіх, спецыфічных для гэтай краіны праблем, халапа, але ў любым выпадку параўнанне сацыяльнай структуры дзвюх дзяржаў тады было не на карысць СССР. А яшчэ на гле добраўпарадкаваных паселіш-

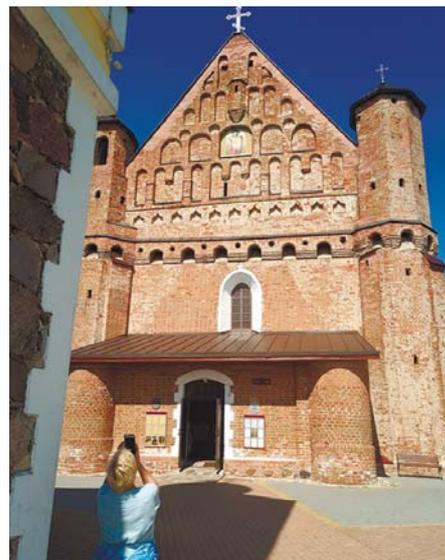
чаў, малых і вялікіх, эфектна глядзеліся помнікі даўніны.

Вам нічога не нагадвае Швецыя, якая калісьці ўразіла майго прычэля? Мне яна нагадвае сённяшняю Беларусь. І катэдж, і самаход, і замежныя вандрукі каштуюць грошай, але гэта магчыма. Натуральна нават. Гэта, як сёння гавораць, трэнд. Як і адрэстаўраваныя помнікі дойлідства пасярод добраўпарадкаваных паселішчаў.

Вяртаючыся да канкрэтыкі майё нядаўняй вандрукі, згадаю некаторае агульнае высновы з гэтага досведу. Заходняя частка Беларусі пазней за ўсходнюю трапіла ў сферу маштабных сацыяльных эксперыментаў, таму і культурныя страты на заходнім абшары, на шчасце, меншыя. Тут меней такога, што трэба аднаўляць ад падмуку, калі-нікілі можа было абыйсціся проста касметычнымі рамонтам. Але каштоўнаму каменю трэба і аправа адпаведная. Трэба пад'язныя шляхі, турыстычная інфраструктура, зрэшты — дагледжанае наваколле ў выглядзе неаскямчанай прыроды, вясковых ці гарадскіх вуліц, што лашчаць вока ці хая бяго не абражаюць. Памятаю, у 70-я гады журналіст, які паводле службовага аб'явізку часта бываў у калгасах, распавядаў, што ад тых вёсак было ўражанне, нібыта людзі пасажаліся там часова і хутка з'едуць. Не былі тыя людзі гаспадарамі на зямлі і выгляду нават не рабілі. Сёння, па маім назіраннях, жыхары вёсак і малых гарадоў імкнуча, калі ён жытло і прысядзібны ўчастак былі ўпрыгожваннем вуліцы. А гэта ўжо іншая псіхалогія, гаспадарская. Няяўнасць жа ў паселішчы вядомага помніка дойлідства выклікае ў жыхароў законную гордаць. Ім падабаецца, што каля харамаў у Індыры, Мураванчы, Сынкавічах, што стаяць у баку ад вялікай дарогі, увесь час спыняюцца аўтамабілі з нумарамі розных

Індура. Касцёл Святой Тройцы. 1829 год.

Сынкавічы. Свята-Міхайлаўская царква. 1407 год.

рэгіёнаў. Значыць, людзі спецыяльна прыехалі, каб паглядзець на “іх” храм. У Індыры, дзе мы аглядалі касцёл Святой Тройцы, мясцовы жыхар параўнаў нам паглядзець яшчэ і царкву, а таксама сінагогу. Сінагога, праўда, закінутая. Але будынак закансерваваны: накрыты дахам, дзверы і вокна закалочаны. Мо калі дойдзе рукі і да аднаўлення тут характэрнай для Беларусі трыяды: касцёл-царква-сінагога.

Адзначаю адну акалічнасць, важную для разумення культурніцка-канфесійнай сітуацыі ў заходняй частцы краіны праз маё асабістае вонкавае назіранне. Касцёлы па архітэктуры тут звычайна цікавейшыя за царквы. У касцёльнай архітэктуры прадстаўлены бадай усе стрыжнявыя пільні і стылі сусветнай культуры, пры тым, што многія царквы выглядаюць так, нібыта выйшлі з адной архітэктурнай майстэрні. Мне падаралася, што праекціроўшчыкі часоў Расійскай імперыі быццам вельмі спышаліся, бо мусілі за кароткі тэрмін забудаваць знакамі праславянаў прысутнасці прастору, дзе ламаваў — так гістарычна складалася, каталіцызм. Я разумее, што параўноўваць храмы розных канфесій старадаўніх часоў,

тым больш, што яны ўжо сталі часткай нашай гісторыі, мо і не надта карэктна. Розныя традыцыі, розныя каноны, але кожны храм — дом Божы.

Між тым праславяны Петрапаўлаўскі храм у Бярозе на берасейшчыне мяня ўразіў вельмі. Гісторыя царквы сягае ў часы Льва Сапегі. Была яна і ўніяцкая, і катэзіянкам належыла, праславяны трывала атабарыліся ў ёй у 1839 годзе, а сучасны выгляд царква набыла ў 2000-м. Цяпер гэта адна з самых прыгожых праславяных святых Беларусі, а яе біяграфія — адбтак драматызму гісторыі міжканфесійных стасункаў у нашай краіне.

У Іўі да згаданай вышэй трыяды дадаецца яшчэ адзін чыннік — мячэль. Памятны знак у гонар чатырох рэлігій лічыцца сімвалам горада. Невялікія гарады кшталту Іўя ў побытавым сэнсе даволі зручныя. Тут усё ў крокавай даступнасці — крамы, культурныя ўстановы, банк, кіраўнічыя структуры. Калі ў Мінску за якой паперай выправіцца — дзень згубіць, дык тут усё пад бокам. Так што я разумее тых немаладых людзей, якія на пенсіі кватэру ў вялікім горадзе пакідаюць дзецям, а самі набываць жытло для спа-

койнага жыцця ў мястэчках ці нават вёсках.

Увогуле навігатар у часе вандрукі працаваў спраўна, толькі на Скідзеле даў збой. З той прычыны, што мы ўвёлі недакладны адрас, замовілі “касцёл”, а іх там некалькі. Адзін — гістарычны помнік, другі — сучасная пабудова, вельмі цікавай архітэктуры. І яшчэ мы так і не знайшлі гарадскую сядзібу ў Івацэвічах. Так я і не зразумеў чаму: адрас знайшлі ў Сеціве, ехалі па навігаторы...

Пружаны найбольш запамініліся мне, як ні дзіўна, не сваёй гістарычнай забудовай і вялікім паркам — хоць і яны ў памяці засталіся, а цэнтральнай плошчай з помнікам Леаніну работы Льва Гумілеўскага і характэрнай, чыста функцыянальнай, савецкай архітэктурай. У Пружанах склаўся ансамбль, які выдатна характарызуе нашу гарадскую эстэтыку 60 — 70 гадоў, сіціплую, але па-своёму выразную.

Палац Пуслоўскіх у Косаве я бачыў толькі на фотаздымках, прычым у зруйнаваным выглядзе. У 1944 годзе пасля сыходу акупантаў палац, які выстаў вайну, чамусьці спалілі. Мабыць, вайна як з'ява і наяўнае зброй ў руках нешта робіць з псіхікай, асабліва з няўстойлівай... Зараз палац амаль цалкам адбудаваны. Рэстаўратары і будаўнікі працуюць над інтэр'ерамі. Па другі бок дарогі таксама адраджаная сядзіба Тадэвуша Касцюкі. Разам яны складаюць выдатны гісторыка-культурніцкі комплекс. Высока эстэтычны і глыбока эмацыйны.

У часе вандрукі я не аднойчы згадаў словы жывапісца Андрэя Дубініна пра культурны шок, які ён перажыў у часе доўгага знаходжання ў Італіі. Там нейкая фантастычная канцэнтрацыя мастацкіх каштоўнасцяў на невялікай плошчы. Беларусь не Італія, але месца з'яваў і цэнтраў Еўропы займае цалкам заслужана. Прыгожая краіна з вялікай гісторыяй.

А найчасцей з пабачанага я ўзгадаваў Сынкавіцкую Свята-Міхайлаўскую царкву. Год пабудовы — 1407. Ёсць такое разуменне “прасторы годнасці”. Яно прыйшло ў звычайную мову ад вайскоўцаў. Так называецца адлегласць паміж вайсковым падраздзяленнем і групай сцяга на парадзе, што падкрэслівае ганаровы статус сімвала. Тую царкву відаць здалёк. Яна стаяць у полі як упрыгожанне велізарнай прасторы. Як Беларусь у цэнтры Еўропы.

Наступным разам паедзем з сям'ёй па Віцебшчыне і Магілёўшчыне.

Фота аўтара. К

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Вядома, гэты крок варта ўвагі — Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў і Мінскі планетарый два гады таму заключылі дамову аб супрацоўніцтве. Прычым, што цікава, фільмы на адпаведную тэматыку пачалі рабіць студэнты факультэта дызайну — менавіта кіраўніцтва апошняга выступіла з ініцыятывай такога эксперыменту. Як вынік — сёлета плён супрацоўніцтва дзвюх інстытуцый з'явіўся ў аформленні кастрычніка "Мары зорак" Івана Гапіенкі ды "Дрэва жыцця" Мікіты Бур'яка, ужо выпускнікоў БДАМ, будуць паказаны ў рамках праграмы III Мінскага міжнароднага фестывалю навукаўнага кіно.

Аднак, варта адзначыць, што наш сённяшні герой — рэжысёр-аніматар Іван ГАПІЕНКА — чалавек у стварэнні кіно пра зоркі не выпадаковы. Летась у прастору OK16 малады кінематографіст прэзентаваў публіцы свой самастойны анімацыйны праект "Каралеўства зорак". (І фільм за гэты час ужо стаў пераможцам і лаўрэатам шматлікіх міжнародных фестывалю). А ў 2016 годзе яго касмічная ўрбан-стужка "Дзеці будучыні спяць" была прызнана лепшай у адпаведнай намінацыі на фестывалі "Будьбамуві", ды не прайшла незаўважнай на Міжнародным фестывалі ў Суздаль. Пры гэтым Іван, нагадаю, не выпускнік анімацыйнага аддзялення, а дызайнера. Палобная акалічнасць, пагадзіцеся, правакуе на пытанне.

— Іван, як так сталася: вы, з вялікім азартам робячы анімацыйныя практыкі, усё ж вучыліся на дызайнера?

— На дызайнера віртуальнага асяродка, калі быць дакладным. Усё вельмі проста. У той час, калі я скончыў гімназію-каледж мастацтваў — гэта мая першая адукацыя, у Акадэміі мастацтваў не было набору на анімацыю. Таму я паступіў на факультэт дызайну, таму што там была анімацыя па спецыяльнасці дызайн віртуальнага асяродка.

— У прыватнасці, блізка.

— Так. Лічу, што гэта быў добры крок, бо я атрымаў інструментарый, з дапамогай якога магу ствараць камп'ютарную анімацыю — і 2D, і 3D. А дзякуючы адукацыі ў гімназіі-каледжы, графіка і жывапіс для мяне не далёкія рэчы — я ўмею і люблю ў іх працаваць. Таму зараз магу нават выбіраць, у якой тэхніцы рабіць фільм. Ды, шчыра кажучы, мне падабаецца спалучаць розныя прыёмы. Да прыкладу, у "Каралеўстве зор" я выкарыстоўваў і графіку, і 2D.

— Але вы далей дакладна звязце сваё жыццё з анімацыяй?

Ліпеньскі прахалодны вечар. Я іду на адмысловы паказ дыпломнай работы выпускніка Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Івана Гапіенкі — "Мары зорак". Куды б вы думалі? У Мінскі планетарый, дзе надымаюцца на купале разварочваецца відовішчны папулярны нарыс пра піянераў касмалогіі: Капернік, Бруна, Эйнштэйн, Цыялкоўскі ды нават Стывен Хокінг... "Мары зорак", стрымана і няспешна трымаючыся лінейнай апавядальнай гісторыі, месцамі "выдаюць" уражальныя панарамы, візуальныя атракцыёны, ну а віды зорнага неба ўвогуле прымушаюць глядача яшчэ вышэй задраць галаву. "Канешне, хацелася б, каб зор было яшчэ больш, але мы ўжо не паспявалі па часе", — удакладняе аўтар, а між тым ачыістая работа Івана Гапіенкі доўжыцца каля 17 хвілін.

Interstellar Івана

Выпускнік
БДАМ стварыў
поўнакупальнае кіно

"Каралеўства зорак".

— Безумоўна. Здаецца, я толькі скончыў вялізны фільм, а ўжо сёння думаю пра сваю наступную работу. Некалькі дзён таму прывідзіўся сон — і я ўжо ўяўляю, што з гэтай мрой можа атрымацца.

— Ведаючы вашы папярэднія аўтарскія работы — "Дзеці будучыні спяць" і "Каралеўства зорак", якія акураг вылучаюцца неспынным рухам, нечаканымі візуальнымі вобразамі, больш асацыятыўным шэрагам чым у вашай дыпломнай карціне "Мары зорак", што зроблена ў больш простым, наратыўным ключы, не магу ўтрымацца ад пытання: ці свядома вы ішлі на такі ход? Вам было цікава паспрабаваць сябе ў папулярным кіно?

— Варта ўлічваць, што нам была пастаўлена задача. Планетарый акрэсліў тэмы, якія цікавыя інстытуцыі, і я абраў расповед пра касманаўтыку, пра асоб, што наспрагягу вышэй, бо мы вучылі космас і рабілі адкрыцці ў апаветных навуках — астраноміі і касмалогіі. Прызнацца, прыйшлося сябе ў пэўных момантах стрымліваць, але зрабіць падобнае асветніцкае кіно, разлічанае на вялікую аўдыторыю, мне было цікава. Тым больш, што гэта навукаўнае кіно, разабрацца, як ён ствараецца — таксама выклік.

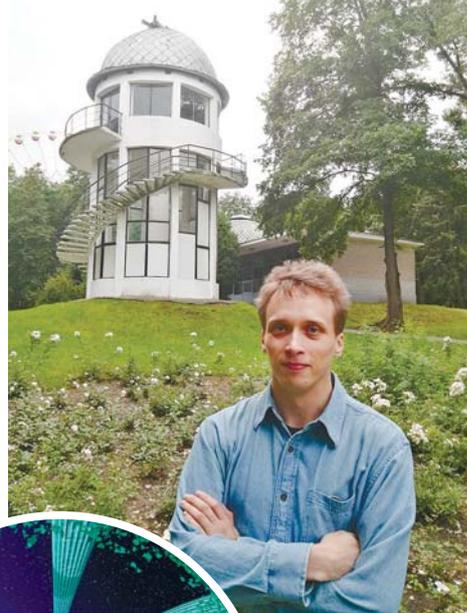
— Сапраўды! Я нават не зусім уяўляю, як у такім кіно робіцца раскадровка.

— У сцэнарыі мы прыдумалі некалькі лакашый, дзе будзе адбывацца дзеянне: храм Старажытнай Грэцыі, сярэднявечныя будынкі, сучасная абсерваторыя... Я маляваў схему, на якой пазначыў месцазнаходжанне камеры на гэтых лакашых. Паплумачу: у нас камера ў фільме рухаецца не толькі па гарызанталі, але і па вертыкалі, раскрываючы прастору дзеяння. Рабіў схемы ў першую чаргу для каманды — са мною працавалі студэнты трэцяга курса.

Таксама падчас працы над карцінай мы рабілі шмат тэстаў. Уводзім які-небудзь элемент — тэстэем. Правяраем, як гэта спалучаецца з іншымі часткамі, у цэлым, як глядзіцца на купале. Лічу, што ў нас і атрымалася зрабіць такое вялікае кіно за такі кароткі тэрмін — пяць месяцаў, бо мы ўвесь час трымалі тэмп.

— Удакладніце: вы кожны тыдзень рабілі такія рабочыя праглядныя зробленага ў планетарый?

— Менавіта. І супрацоўнікі ўстановы заўжды ішлі мне насустрэчу. У час візітаў, да слова, давалося шмат дазнацца пра наш планетарый.

збег абставін, які, тым не менш, дэманструе некалькі больш-менш абяпіраецца на рэальнасць і вымушана з ёй лічыцца, у выпадку з анімацыйнай можна межаў. Вы можаце пераставіць яе як заўгодна. У адрозненне ад ігравага кіно, якое усё ж такі больш-менш абяпіраецца на рэальнасць і вымушана з ёй лічыцца, у выпадку з анімацыйнай можна межаў.

"Мары зорак".

— Але ў вашым фільме вы выкарыстоўваеце зорныя прасторы, захаваныя з дапамогай спадарожніка?

— Гэта адмысловая праграма Space Engine, віртуальны сімулятар Сусвету. Праграма заснавана на рэальных навуковых даных, Сусвет там выяўлены такім, якім ён лічыцца ў навуцы. У ёй можна даследаваць самыя розныя зоркі, нават Галактыкі. І каб вольна праз праграму "падарожнічаць", а потым скарыстацца выявамі зорак дзеля фільма, я набыў права на яе выкарыстанне.

— Іван, прызнацца, упершыню бачу мастака, якому б настолькі была цікавая будучыня і касмічныя прасторы. Можна быць, у дачыненні "Мары зорак" тое не зусім відавочна, але "Каралеўства зорак", "Дзеці будучыні..." дэманструюць вас як творцу, якому цікава ўяўляць, фантазіраваць, зазіраць наперад...

— Прычым атрымоўваецца гэта неяк падсвядома (усміхаецца). Я чалавек, які і сапраўды любіць чытаць пра адкрыцці, science fiction, усё гэта ёсць. І калі я рабіў свой першы мультфільм, мяне цікавіла магчымая трансфармацыя чалавека ў будучыні. Але такія фантазіяўныя зорныя гісторыі ўзніклі ўжо пазней, у "Каралеўстве..." Дарэчы, магу зазначыць, што ў мінулым годзе я працаваў на фільме Ірыны Калзюковай "Дантэ. Беатрычэ", і таксама ў полі маёй увагі было зорнае неба. Нейкае дзіўнае супадзенне (смяецца).

Усё гэта з'яраецца не тое каб аснована, а хутэй —

для кагосьці час цягнеша марудна-марудна, а ў гэты момант для іншага ён пралятае як адно імгненне? Я хацеў паравязваць над адноснасцю часу ў адной са сваіх будучых стужак.

Я зараз выглядаю такім арт-хауснікам, але, прызнацца, не адмаўляю анімацыі і ў магчымасці расказваць простыя гісторыі.

— Што цікава, звычайна аўтар абірае пэўную часавую прастору, каб паравязваць над сённяшнім днём. Вы ж у тым жа "Каралеўстве зорак" выкаштавана аддаецеся выдумцы. Для вас істотная сувязь з сучасным днём?

— Цікавае пытанне. Усё ж сучаснасць — яна таксама ў фільме ёсць. Я жыву ў ёй — а значыць яна падсвядома "прарываецца" ў мае творы праз мову вобразаў. "Каралеўства зорак" — яно таксама пра сённяшніх нас, проста гэта інакш раскавана. Але ў плане апаведу, вы маеце рацыю, я імкнуся кулысці далей, пазбягаючы простых шляхоў: альбо ўправа, альбо ўлева, толькі не па цэнтры (смяецца).

— Прапаную цяпер трохі зазямліцца. Якім вы бачыце далейшыя вашы шляхі? Якім чынам будзеце рэалізоўваць вашы практыкі?

— Зараз я працую ў адной ІТ-кампаніі, але мяркую далей ствараць анімацыйнае кіно. Шукаю найлепшую формулу для спалучэння творчасці і заробку.

— У вас не было ідэй пайсці на "Беларусьфільм"?

— Зараз ведаю, што на кінастудыі складаныя сітуацыі. Ідуць скарачэнні асноўнага штату, што ўжо кажаць пра новыя месцы. Падчас вучобы я прымаў удзел у многіх праектах нашых аніматараў, я — адкрыты для прапановы, аднак усё ж не разглядаю гэту пляцоўку як адзіную магчымую.

— Вы кажаце пра анімацыю стануў і асаблівай выдзіўленай прасторы. Цікава, ці ёсць для вас у беларускай анімацыі нахтыяччыя прыклады?

— Вядома. "Дантэ. Беатрычэ" Ірыны Калзюковай — ці ж гэта не нахтыяччыя стужка? Я працаваў на "Сямёра казіянятаў" Марыны Карпавай — было надзіваць цікава. Дар'я Дзялюк, лічу, са мною на адной хвалі па духу анімацыі... Справа ў тым, што ў нас ёсць таленавітыя аўтары і фільмы, аднак няма індустрыі. І атрымоўваецца, што выдатныя творы часам і застаюцца закрытымі для большасці.

Мне складана загадваць зараз, як будзе склавацца далей. Але буду рабіць усё ад мяне залежнае, каб мая анімацыя не стала спрошчанай і візуальнай і сэнсавых планах. Працаваць над рэжысурай варта, але калі анімацыя — мова, хацелася б разважаш над вартымі ўвагі рэчамі цікава і нетрывіяльна.

Ваксуем боты, рамантуем чамаданы?

Заўжды карцела заглябіцца ў вытокі натхнення нашых творцаў, бліжэй пазнаёміцца з, так бы мовіць, лабараторыяй творчасці і тэхналагічнымі працэсамі мастацтва. У выніку атрымалася невялікая калекцыя метадаў і прыёмаў, якімі карысталіся пісьменнікі, мастакі, кампазітары, навукоўцы для самасцвярджэння пад неабсяжнымі шатамі нацыянальнай культуры. Да прыкладу, Янка Маўр любіў ствараць свой кніжны свет на берэзе мінскай Свіслачы, апусціўшы ногі ў раку. А Уладзімір Караткевіч дзеля літаратурнай самадэцыпліны за рабочы стол сядуў у свежай і адпрасаванай кашулі. Свае верхшы Алесь Пісьмянкоў “думаў нагамі”. Андрэй Рублёў перад напісаннем ікон поставаў і маліўся. Бальзака стымулявала да працы кава. Дзікенс пасля кожнай паўсотні напісаных радкоў выпіваў шлянку гарачай вады. Брамс дзеля натхнення ваксаваў боты, Бетховен — адпуская бараду. Мендзялееў сумяшчаў заняткі хіміяй з вырабам і рамонтам чамаданаў. І усё ў іх атрымалася. А што стымулюе вас?

Яўген РАГІН

Каб часткова адказаць на гэтае пытанне, дазволю сабе прапятаваць ліст з **Бабруйскага** раёна. “*Паважаная рэдакцыя! Вас непакоіць з вялікай глыбінкі, з аграгарадка Міхалёва. Разумею, гэта крыху не сціпла, але можа вы размесціце матэрыял пра выхаванцаў тапталішай ДШМ, — напісала настаўнік Аксана Кучынская. — Стэпаюць у вёсцы ўсе, але асабліва — школьнікі. А дыстанцыйныя формы работы дазваляюць ім паширыць межы і дэманстраваць таленты ў розных краінах і гарадах*”. Пісаў неаднаразова і, відаць, яшчэ буду пісаць, што сціпласць у справе рэкламы творчых дасягненняў памочнік сумніўны. А для вакальнага гурта “Міхалёўскія пястухі” асноўным стымулам для перамогі ў дыстанцыйным конкурсе “Дон, які спявае” ў расійскім Растове-на-Доне стаў гонар за родны кут. Лепшай матывацыяй для творчага поспеху і не прыгадваць. Прынамсі, для ўшанавання сваёй школы каву піць неабавязкова. Дастаткова вершыць у сваю зорку, як гэта робіць Аня Канавальчык, Жэня Хаванская, Ксенія Зубрыкава і Дзіма Вярбоўкін — лепшых вакалістаў ансамбля, якія здолелі зрабіць песню часткай душы. Вось і ўсё творчая лабараторыя! Дарэчы, глыбінка — не прысуд, а гонар. Менавіта ў

маленькіх вёсках і заратзілася ў свой час высокае народнае мастацтва. Берагчы такія вёсачкі, памнажаць іх славу і ведаць іх гісторыю — асноўныя складнікі тэхналогіі сучаснай беларускай творчасці. Не, я ніяк не супраць, калі пры гэтым творца навядзе глянец на свой абутак. Не будзе гэта пазалішнім, асабліва пры атрыманні афіцыйных узнагарод за поспехі.

Падчас майстар-класу многія спрабавалі вышыць арнамент “Багач”. І ў іх атрымалася, нават нягледзячы на тое, што іголку і канву яны трымалі ўпершыню. Справа ў тым, што “Багач” — сімвал дастатку ды добрага ўраджая, гэта неацэнная спадчына, што дасталася нам ад продкаў. Ці ж можна было тут схібіць? Менавіта так прайшоў Дзень вышыўкі ў **Карэлічах**. Пра гэта паведалі супрацоўнікі аддзела метадычнай работы мясцовага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці Аксана Януш.

“*Конкурс вырабаў “Сімволіка Беларусі” прайшоў на Ваўкавышчыне, — распавядае загадчык аддзела пра правядзенні культурных мерапрыемстваў раённага Цэнтра культуры Ларыса Ланіна. — Лепшыя работы выканалі ў Шыловіцкім, Матвееўскім, Плебанаўскім, Ізбеліцкім і Рэпцёўскім Дамках культуры*”.

Шэраг лістоў прысвечаны святкаванню Дня Незалежнасці нашай краіны.

З гэтай нагоды **Мастоў-**

- На здымках:**
 1 **Фестываль нацыянальных культур у Лідзе.**
 2 **Вышыўанку ў Карэлічах любяць.**
 3 **Нацыянальны касцюм Магілёўшчыны.**
 4 **Акцыя “Пісьмо нашчадкам” у Ашмянах.**
 5 **“Міхалёўскія пястухі” заўжды перамагаюць.**

ская раённая бібліятэка, як паведалі маркеталаг установы Вольга Коршун, наладзіла працу інфармацыйна-мадалёжнай пляюўкі “Квітней і красуй, мая Беларусі!”

Шучынская раённая бібліятэка імя Цёткі запрасіла ў чытальную залу не толькі пачытаць, але і пазнаёміцца з выставай “Лялька ў лютэрку часу”. Метадыст аддзела маркетынгу Настасся Дзедзіён свярджала, што сумяшчэнне кніжнага і не вельмі іншым разам дае вельмі станоўчы эффект у працэсе станаўлення чытацка-

веданні Андрэй Струнчанка, якога можна смела называць летапісам развіцця культуры **Віцебскага** раёна.

Урачыстай часткай свята ў **Ашмянах** стала акцыя “Пісьмо нашчадкам”. Ветэран Вялікай Айчыннай вайны Таццяна Мягкова звярнулася да будучых пакаленняў з заклікам захоўваць мір на Зямлі. Капсула са зваротам будзе захоўвацца ў краязнаўчым музеі да 2045 года.

А ў **Лідскім** замку тымі днямі прайшоў фестываль нацыянальных культур **Лідчыны** “Суквецце сяброўства”. Гэта пятнаццатае па ліку мерапрыемства.

Метадыст культурна-маставага сектара Палаца мастацтваў **Бабруйска** Ірына Аўсяніківа напісала, што калектывы Палаца мастацтваў павіншавалі землякоў з Днём Незалежнасці ў прамым эфіры.

Вольга Камаркова паведала, што Дзень Незалежнасці для жыхароў аграгарадка **Кублічы Ушацкага** раёна стаў адметным: у цэнтры паселішча адкрыліся памятны знак “Яўрэйскае пасяленне - Кублічы”.

Святкаванні ў **Карэлічах** завяршыліся вялікім канцэртам. Працавалі таксама шматлікія фотазоны.

Шавулічы — Ваўкавыская Хатынь. Рэжысёр мясцовага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці Настасся Шлома распавядае: “*Трагедыя адбылася 7 ліпеня 1943 года. Карнікі спалілі 366 мірных жыхароў. Штогод на Купалле ў мемарыяльным комплексе “Шаўулічы” адбываецца мітынг-рэвюем, які ладзяць супрацоўнікі РЦК*”.

Адрадзіць нацыянальны касцюм — гэта як адрадзіць уласнае прозвішча пасля

працяглай амнезіі. “*Вызраўленне*” тут — і стымул, і матывацыя, і найпершая прычына ганаровай самаідэнтыфікацыі. Менавіта пра гэта і піша вядучы рэдактар **Магілёўскага** абласнога метадычнага Цэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы Крысціна Башарымава. “*Нацыянальны касцюм, — галоўны візуальны сімвал нацыянальнага вобраза беларуса. Неводны прадмет не зможа даць тых сведчанняў пра чалавека, які дае касцюм*”. Чарговы праект установы па рэканструкцыі традыцыйнага касцюма і актуалізацыі яго ў сучаснай прасторы быў абвешчаны сёлета сярод клубных устаноў і майстроў вобласці. Абласны конкурс-выставу назвалі “*Беларускі народны касцюм Магілёўшчыны*”. Конкурс ладзіцца ў некалькі этапаў па намінацыях “*Лепшы традыцыйны рэканструяваны касцюм*” і “*Лепшы этнакасцюм*”. Да ўдзелу ў конкурсе прадстаўлена каля сарака работ — касцюмаў і калекцый.

Яшчэ адна навіна ад Андрэя Струнчанкі. Гэтым разам гаворка пра абласное дыстанцыйнае свята “*Этнаграфічная вясна - 2020*”. У мерапрыемстве бралі ўдзел калектывы мастацкай творчасці амаль з усіх раёнаў **Віцебшчыны**. Гран-пры атрымаў народны тэатр “*Час*” Цэнтра культуры **Навалочка** (рэжысёр Алена Клопава).

Супрацоўнікі **Слонімскай** раённай бібліятэкі імя Якуба Коласа правалі ў гарадскім парку фальклорныя вачоркі “*Купальскія напевы*”. Пра гэта напісала загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Слонімскай** райбібліятэкі **Наталія Гурская**.

Нестандартна пастараліся адзначыць Купалле і ў **Мастоўскім** раёне. “*Прыкладзі тэму — Глядавічкі сельскі клуб, — распавядае Настасся Збераноўская, — дзе абрадавая дзеля стала брэндавым мерапрыемствам*”. Ці варта здаваць, што стварэнне брэнда — адна з дзейных тэхналогій дынамічнага развіцця рэгіянальнай культуры

І напрыканцы слова — спецыялісту **Савецкага** раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях мінскага Таццяна Бычанок. “*25 ліпеня пажарнай службе Беларусі спайняўце 167 гадоў, — піша яна. — Цяпер цяжка ўявіць сабе краіну без службы выратавання. Яна змааецца з пажарамі, ураганамі, паводкамі, выбухамі. Усіх выратавальніцкая — з прафесійным святлам*”.

Беражыце сябе! Вас натхняе на працу перакананне ў тым, што вы на вёсцы — першыя асобы. Вы — таксама выратавальнікі, толькі не ад агню, а ад кепскага настрою. Вы — выратавальнікі вёскі і вяскоўцаў.

Струнчанка праз тыдзень.

Рэгіянальныя каледжы сферы культуры зусім нядаўна правялі выпускныя экзамены і цяпер рыхтуюцца да наплыву абітурыентаў у свае прыёмныя камісіі. Як прайшлі апошнія месяцы вучобы ў часы неспрыяльнай эпідэміялагічнай сітуацыі і якія змены чакаюцца ў наступным навучальным годзе — пра ўсё гэтае ды пра многае іншае даведлася “К”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ДЫСТАНЦЫЯ І ДЫСТАНЦЫЙНЫЯ КОНКУРСЫ

Натуральна, усе ўстановы адукацыі сферы культуры тым або іншым чынам зазналі змены ў сувязі з эпідэміялагічнай сітуацыяй.

— Сёлета мы пераводзілі сваіх навучэнцаў на дыстанцыйныя формы работы, выкарыстоўвалі, напрыклад, той жа Zoom, хаця, скажам, пры падрыхтоўцы харэаграфію падобныя формы работы, на мой погляд, не надта прадуктыўныя, — кажа дырэктар Гродзенскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў Ірына Малалева. — Разам з тым, нам фактычна ўдалося аспрашаваць увесь год у рэальнай, а не ў віртуальнай прасторы — дыстанцыйнае навучанне ўводзілася ў нас толькі на тры тыдні, а ўжо дзяржаўныя экзамены мы прымалі ў аўдыторыях. Зразумела, з захаваннем сацыяльна бяспечнай дыстанцыі, пры правярэнні памяшканняў і наяўнасці дэзінфекцыйных сродкаў.

Ва ўстанове ладзіліся і шматлікія мерапрыемствы, прымеркаваныя да знакавых дат. Напрыклад, сярод акцый, зладжаных да Дня Перамогі, супрацоўнікамі каледжа была зроблена віртуальная выстава твораў мастакоў і паэтаў на тэму “Жанчына і вайна”. А ішчэ навучэнцы ўстановы культуры цягам мінулых месяцаў неаднойчы (збольшага, дыстанцыйна) прымалі ўдзел у шматлікіх міжнародных конкурсах, на якіх заваявалі заслужаныя ўзнагароды. Напрыклад, Яўгенія Масленнікова атрымала дыплом II ступені ў намінацыі “Эстрадны вакал (сола)” на IV Міжнародным конкурсе мастацтваў “Art kids”, што прайшоў у Магілёве ў дыстанцыйным фармаце і сабраў больш за 500 канкурсантаў з Беларусі і іншых краін свету.

Не варта і казаць, што цяпер ва ўсіх каледжах сферы культуры з нецярплівасцю чакаюць пачатку прыёмнай кампаніі. Напрыклад, у Гродзенскім дзяржаўным каледжы мастацтваў прыём дакументаў ад абітурыентаў пачнецца з наступнага тыдня — з 20 ліпеня. Такі ж тэрмін прыёму дакументаў усталяваны і ў Гродзенскім дзяржаўным музычным каледжы.

— Сёлета, відаць, у нас будзе конкурс пры паступлен-

Не выключэнне, а правіла, або Факт прапіскі ў рэгіянальным каледжы

Відэаролік з дзяржэкзамена на YouTube-канале Віцебскага дзяржаўнага каледжа культуры і мастацтваў.

Запіс выступлення навучэнца Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа Канстанціна Каскевіча.

ні, — адзначыў “К” дырэктар Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа Аляксей Саладухін. — Праўда, конкурс чакаем не надта вялікі, але, як вядома, талентаў многа не бывае. Да таго ж, мы звычайна ведаем сваіх абітурыентаў у твар, бо ладзім прафарамацыйную работу яшчэ задоўга да іх паступлення ў нашу ўстанову, ездзім па школах Гродзенскай вобласці і ўжо на месцах знаёмімся з найбольш таленавітымі вучнямі мясцовых ДШМ.

Складаная эпідэміялагічная сітуацыя, па словах суразмоўцы, не надта паўплывала на якасць адукацыйнага працэсу, таму дыпломы выпускнікі атрымалі заслужана і своєчасова. Разам з тым, у сувязі з наяўнай сітуацыяй, некаторым навучэнцам прышлося не толькі вучыцца, але і ўдзельнічаць у шматлікіх конкурсах у дыстанцыйным фармаце.

Так, апошнім часам вучні Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа бралі неаднаразова ўдзел у шматлікіх міжнародных конкурсах. Напрыклад, Ілья Мандрык атрымаў дыплом лаўрэата I ступені на XI Міжнародным дыстанцыйным конкурсе “DIGI-TALENTY. WIOSNA 2020” (г. Свідніца, Польшча). А яшчэ адзін навучэнец каледжа, Канстанцін Каскевіч, заваяваў такі ж дыплом лаўрэата I ступені на XII Міжнародным дыстанцыйным конкурсе “DIGI-TALENTY IATO 2020 (частка I)”, што ладзіўся ў гэтым жа польскім горадзе.

Дарчы, ужо названы мной Ілья Мандрык нядаўна

атрымаў дыплом лаўрэата I ступені на Міжнародным анлайн-конкурсе мастацтваў “Sweden Art Awards 2020”, які адбыўся 26 — 30 чэрвеня ў горадзе Крысціянстад (Швецыя). Так што юныя таленты ў Гродна з прапіскай у мясцовых каледжах — гэта, хутчэй, не выключэнне, а правіла.

ІНТЭРНАТ І ІНСТРУМЕНТЫ

Акрамя творчых дасягненняў, у рэгіянальных каледжах дбаюць і пра матэрыяльна-тэхнічную базу. Напрыклад, у Брэсцкім дзяржаўным музычным каледжы імя Р. Шырымы сёлета не толькі святкуюць юбілей — 80 гадоў з часу заснавання ўстановы адукацыі, — але і парадуюць сваім іншагароднім студэнтам досыць пазыўнай навіной. Так, у верасні ва ўстанове адукацыі з’явіцца ўласны інтэрнат. Як абшчаюць у адміністрацыі Брэсцкага дзяржаўнага музычнага каледжа, жыллём забяспечыць усё ахвотных з ліку будучых і сённяшніх навучэнцаў.

Значна палепшылася матэрыяльна-тэхнічная база і ў Віцебскім дзяржаўным каледжы культуры і мастацтваў. Па словах дырэктара ўстановы Ірыны Абдулаевай, да канца бягучага года ў каледжы стане значна больш аўдыторыяў для навучання.

— Згодна з планам мадэрнізацыі нашай установы ў нас у хуткім часе — недзе да канца бягучага года — з’явіцца надбудова — пяты паверх, — кажа Ірына Абдулаева. —

Відэаролік Дзень адкрытых дзвярэй на YouTube-канале Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў.

Кадр з віртуальнай выставы “Жанчына і вайна” Гродзенскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў.

Прычым, на гэтым пятым паверсе (зараз мы вучымся ў чатырохпаверховым будынку) будуць размешчаны не толькі вучэбныя аўдыторыі, але і малая канцэртная зала. Акрамя таго, калі казаць пра паляпшэнне нашай матэрыяльнай базы, дык сёлета ў нас з’явіцца сем новых фартэп’яна айчынай вытворчасці, новыя баяны і гармонікі.

Усе гэтыя музычныя інструменты, па словах кіраўніка ўстановы, актыўна выкарыстоўваюцца як падчас заняткаў, так і творчымі калектывамі каледжа. Сярод іх ужо былі за дзесяць гадоў ажыццяўляюць сваю працу тры народныя калектывы (адзін з іх летась атрымаў званне “Заслужаны аматарскі калектыву Рэспублікі Беларусь”), вакальны ансамбль і Тэатр эстраднага танца.

Летась навучэнцы і супрацоўнікі каледжа прынялі ўдзел у больш чым 120 канцэртах, конкурсах і фестывалях, у тым ліку — і за мяжой. Але сёлета, як кажа Ірына Станіславаўна, многія запісаныя міжнародныя паездкі і выступленні — ва Украіну, Прыбалтыку, Грузію — былі, на жаль, амененыя з-за неспрыяльнай эпідэміялагічнай сітуацыі. Разам з тым, выступленні ў Беларусі навучэнцаў каледжа працягваюцца даволі паспяхова. Напрыклад, зусім нядаўна на I Міжнародным шматжанравым конкурсе “Летняя хваля” Дыпломам лаўрэата I ступені была ўзнагароджана навучэнка ўстановы Юлія Атрашкевіч у намінацыі “на-

родны вакал”.

Сёння ў Віцебскім дзяржаўным каледжы культуры і мастацтваў, як і ў іншых рэгіянальных каледжах Беларусі, усё падрыхтавана ў чаканні абітурыентаў.

— Мінулагодні план прыёму, як і штогод, на бюджэтных месцы быў выкананы на 100 адсоткаў (конкурс у 2019 годзе склаў 1,5 чалавека на месца), — кажа Ірына Абдулаева. — Мяркую, што сёлета конкурс таксама будзе, хоць, можа, і крыху меншы, чым раней. Але, як кажуць, пажывем — пабачым.

Дарчы, неспрыяльную эпідэміялагічную сітуацыю ў каледжы прайшлі з мінімальнымі стратамі: калі агульнаадукацыйныя дысцыпліны выкладаліся дыстанцыйна, дык практычныя заняткі ладзіліся ў “рэале” — у малакомплектных групах. І гэтая праца дала свой плён: усе выпускнікі атрымалі дыпломы згодна з высокім узроўнем сваіх ведаў.

ПЕРАМОГА ЗА ПЕРАМОГАЙ

Адна са старошых навучальных устаноў сферы культуры ў Беларусі — Магілёўскі дзяржаўны каледж мастацтваў — адсвяткаваў сёлета ажно 95 гадоў з часу заснавання! Лічба, пагадзіцеся, уражае. Таксама стагоддзям уражаны, па словах дырэктара ўстановы Ірыны Беляковай, былі і ва ўсіх прысутных на святковай імпрэзе з нагоды юбілею, што адбылася ў Магілёўскім абласным

тэатры яшчэ на пачатку года. На свяце пад назвай “Летапісе галоўных старонкі” прысутнічалі ветэраны, выкладчыкі, былыя выпускнікі і сённяшнія навучэнцы Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў.

— Калі ж казаць пра ўступную кампанію, дык яна распачнецца ў хуткім часе, і мы яе вельмі чакаем, — кажа Ірына Белякова. — Тым больш, што сёлета мы парадзем сваіх навучэнцаў новым кірункам на спецыяльнасці “Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва” — будзем вучыць іх у новым навучальным годзе авалодаць не толькі сакрэтамі керамікі, вышыўкі, разбы па дрэве, але і мастацкага саломкапялення.

Але ж не вучобай адзінай жыць чалавек. Так, навучэнцаў каледжа мастацтваў зусім нядаўна прынялі ўдзел у святочнай праграме з нагоды Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь у складзе народнага харэаграфічнага ансамбля “Алеся” і Народнага хору народнай песні. А навучэнцы каледжа Антон Магарын заняў 2 месца ў намінацыі “Школа моды” са сваёй калекцыяй “MALEVICH.BY” на XXIX Рэспубліканскім фестываль-конкурсе моды і фота “Млын моды”. Мерапрыемства прайшло 30 чэрвеня ў канцэртнай зале Prime Hall у Мінску. Дадам, што ў фінале фестываль-конкурсе было прадстаўлена 45 калекцый маладых беларускіх дызайнераў з усёй рэгіёнаў Беларусі, так што заняцц прызавоў месца ў гэтым прадстаўнічым форуме было вельмі складана і прэстыжна.

Не варта і казаць, што і ў іншых навучальных устаноў сферы культуры сёлета больш увагі адалалі інтэрнэт-конкурсам, дасылаючы на адрас журы дэманстрацыйныя відэаролікі і прэзентацыі або ладзілі падобныя конкурсы самастойна. Так, у Гомельскім дзяржаўным каледжы мастацтваў імя Н. Ф. Скалоўскага з 20 мая па 7 чэрвеня быў праведзены IV Абласны адкрыты інтэрнэт-конкурс інструментальных і вакальна-інструментальных эстрадных і джазавых ансамбляў “Jazz-вясна — 2020”, у якім прынялі ўдзел не толькі навучэнцы каледжа, але і дзясяткі калектываў з усёй куткоў Брэсцкай вобласці і Беларусі. Так што, як бачна, творчая праца ў рэгіянальных каледжах Беларусі не спыняецца ні на адзін дзень і ладзіцца на самым высокім узроўні, нягледзячы нават на эпідэміялагічную сітуацыю.

Аляксандр Бурдзялёў грае на сародзе.

Пробашч парафіі Святых апосталаў Пятра і Паўла ў Мядзведзічах – ксёндз Вінцэнт Сяўрук.

Прадстаўнікі Ляхавіцкага райвыканкама падчас прэзентацыі аргана ў Мядзведзіцкім касцёле.

Народны артыст Беларусі Ігар Алоўнікаў і арганістка Калініка Мядзведзева пасля прэзентацыі аргана ў Мядзведзіцкім касцёле.

Цягам 10 месяцаў доўжыўся рамонт старажытнага аргана ў вёсцы Мядзведзічы Ляхавіцкага раёна. 27 чэрвеня адбылася невялікая музычная прэзентацыя адноўленага інструмента.

ІНСТРУМЕНТ СТАГОДЗЯ

Арган у Мядзведзічах — дзугі па велічыні гістарычны арган Брэсцкай вобласці (а таксама ўсёй Пінскай дзяіцэзіі Каталіцкага Касцёла). Сярод усіх гістарычных арганаў Беларусі, якія знаходзяцца ў адрэмантаваным стане, гэта трэці па колькасці рэгістраў пасля Пінскага і Мсцібаўскага.

Збудаваны ў 1912 годзе ў Вільні фірмай Пятра Вайцяховіча, Мядзведзіцкі арган з'яўляецца найбуйнейшым старажытным інструментам поўнаасцо рамонтнага стылю, які дайшоў да нас у аўтэнтычным выглядзе. Таксама гэта адзін з найбуйнейшых арганаў Беларусі, пабудаваных да Першай сусветнай вайны.

АДНАЎЛЕННЕ

Ініцыятарам рамонтнага аргана выступіў Ляхавіцкі райвыканкам, прадстаўнікі якога натхніліся фестывалем арганнай музыкі ў Пінску, і вырашылі штосці падобнае зрабіць у сваім раёне. Плануецца таксама, што ў Мядзведзічах фестываль будзе рэгулярным і міжнародным, а сам

Арган загучаў у Мядзведзічах

Адноўлены арган у Мядзведзічах.

арган уключаць у турыстычны маршрут разам з сядзібай Тадэвуша Рэйтана ў Грушаўцы.

Цягам апошніх дзесяці месяцаў група энтузіястаў і арганістаў, людзей самых розных прафесій, рамантавала гэты арган. У рамонтце агулам удзельнічала 12 чалавек. Гэта Узаслаў Чорны, Аляксей Бакаў, Ксенія Чарней, Лізавета Марозава, Кацярына Іванова, Калініка Мядзведзева, Ганна Горбач, Павел і Генрых Свірэпы, пробашч парафіі святых Апосталаў Пятра і Паўла ў Мядзведзічах ксёндз Вінцэнт Сяўрук, Марыя Булда, Дарыюш Зых і Аляксандр Ахрэмка. Кіраваў працэсам Аляксандр Бурдзялёў, стваральнік энцыклапедыі "Арганы Беларусі".

"Самай складанай была праца з язычковымі рэгістрамі. У гэтага аргана іх два, што патрабуе вялікай кваліфікацыі", — адзначае Аляксандр.

У чэрвені гэтага года ўжо павінен быў прайсці першы фестываль у Мядзведзічах. Планавалася, што ў ім прымуць удзел арганісты з Масквы, Санкт-Пецярбурга, Кракава, Германіі і Нідэрландаў, але пандэмія парушыла ўсе планы. Тым не менш,

плануецца, што ў наступным годзе фестываль усё ж адбудзецца.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ АРГАНА

27 чэрвеня ў Мядзведзічах прайшла прэзентацыя адноўленага аргана, на якой сыгралі арганісты Ігар Алоўнікаў, Волга Падгайская і Калініка Мядзведзева, а таксама Аляксандр Бурдзялёў (сарод), Аксана Герасіме́нак (скрыпка), і Платон Мядзведзеў (табла).

На прэзентацыі прысутнічалі прадстаўнікі Ляхавіцкага райвыканкама, канцлер Кур'я Пінскай дзяіцэзіі ксёндз Андрой Рылка, вернікі парафіі святых Апосталаў Пятра і Паўла ў Мядзведзічах, а таксама шматлікія госці з розных мясцінаў.

Глыбокія і лёгкія, рэзкія і мілагучна-плаўныя — розныя мелодыі перадавалі асабліваю атмасферу, якая гучала праз творы класікаў.

На наступны дзень, зусім нечакана для сябе, а таксама для парафіянаў касцёла, арганісты наладзілі міні-канцэрт, прысвечаны памяці мецэнаткі Юрыя Зісера, які шмат зрабіў для аднаўлення арганнай культуры ў Беларусі.

Канцэрт стаў прыемным сюрпрызам, а таксама незвычайным завяршэннем прэзентацыі адноўленага аргана ў Мядзведзічах. А далей — чакаем на фестывалі.

Марына ВАЛАСАР
Фота аўтара

Абарваная песня

Пайшла з жыцця Інэса Сцяпануна Барысава, чалавек, які аддаў сваё сэрца і талент развіццю харавога мастацтва на Беларусі. 26 чэрвеня ёй споўнілася 82 гады. Не дажыла яна да гэтага свайго дня нараджэння толькі два тыдні... А распачыналася ейнае творчае жыццё з дырыжорска-харавога аддзялення музычнага вучылішча імя Рымскага-Корсакава ў Магілёве, і сваю працоўную дзейнасць пачала настаўніцай спеваў у сістэме адукацыі Мінска. Далей лёс закінуў Інэсу Барысаву ў горад на Няве. Там яна скончыла Ленінградскую вышэйшую прафсаюзную школу культуры, дзе пазнаёмілася з рускай песеннай творчасцю, авалодаўшы выканаўчым майстэрствам, атрымала кваліфікацыю кіраўніка харавога калектыву. Пачала працаваць у Міжсаюзным ДOME самадзейнай творчасці. Усё сваё жыццё яна прысвяціла служэнню яе вялікасці - Культур.

Больш за 20 гадоў Інэса Сцяпануна была нязменным кіраўніком народнага рускага хору імя Аляксандры Нікіцінай пры Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур. Як сама падкрэслівала, адным з самых працяглых і яскравых адрэзкаў жыцця стаў для яе менавіта час працы з калектывам, які заўсёды

з'яўляўся і сёння з'яўляецца ўпрыгожаннем розных мерапрыемстваў. Хор — пастаянны ўдзельнік усіх рэспубліканскіх фестываляў нацыянальных культур у Гродне. На II форуме калектыву атрымаў Гран-пры, а па выніках V і VI фестываляў — званне лаўрэата. Камісія па справах UNESCO узнагародзіла хор дыпломам за плённы ўдзел у

развіцці міжкультурнага дыялогу і высокамастацкае ўвасабленне адметных нацыянальных традыцый. Менавіта пад кіраўніцтвам Інэсы Барысавай у 2008 годзе калектыву атрымаў ганаровае званне "народны", якое рэгулярна пацвярджае. Удзельнікі хору - людзі розных прафесій: рабочыя, служачыя, студэнты, работнікі культуры, пенсіянеры.

Усе яны з любоўю ставяцца да рускай песні, рускай культуры, якую папулярызуюць на Беларусі. На працягу ўсяго часу спявалі ў хоры і два сыны-блізняты Інэсы Сцяпануны, якія ва ўсім падтрымлівалі сваю матулю. Яна была абаяльным, вельмі шчырым і добрым чалавекам, адкрытым да ўсяго новага. Заўсёды магла пад-

трымаць словам і справамі усіх, хто быў побач. Актыўна супрацоўнічала з Пасольствам Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь, Расійскім цэнтрам навукі і культуры ў нашай краіне. Калектыву пад кіраўніцтвам Інэсы Барысавай неаднаразова прымаў удзел у Міжнародным фестывалі суайчыннікаў "3 Расіяў у сэрцы"

(г. Смаленск), фестывалях нацыянальных культур расійскіх суайчыннікаў, фестывалях рускай песні (Пад'ўнэвава акруга г. Масквы). Народны рускі хор імя А. Нікіцінай з'яўляецца актыўным удзельнікам святаў рускай культуры каля мінскай гарадской ратушы, іншых шматлікіх мерапрыемстваў, якія ладзіць наш Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур.

За гады свайго працы Інэса Барысава была ўзнагароджана на шэрагам ганаровых граматаў і знакаў. А ў 2019 годзе атрымала нагрудны знак Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь "За ўклад у развіццё культуры Беларусі".

Балочка ўсведамляецца, што гэтага ўвядамлівага і таленавітага чалавек а з намі больш няма.

Волга АНТОНЕНКА,
дырэктар Рэспубліканскага
цэнтру нацыянальных
культур

Гаспадыня “Традыцыі”

Пяцігадовай Надзейцы мама кажа праз усхліпы: “Памёрла бабуля Надэшка, едзе на пахаванне”. Дзяўчынка не разумее, што значаць словы “памёрла” і “пахаванне”, з усяго сказа-нага робіць выснову, што паедуць яны да бабулі ў Селішчы і радасна смяецца. Маладая любіла паездкі ў вёску, дзе яе ласкава сустракалі некалькі бабуль. Строга кажучы, Надэшка — бабуля мамы, гэта значыць Надзейчына прабабуля. Але дзяўчынка пакуль не разбіраецца ва ўсіх тонкасцях сваяцкіх адносін. Вось яны едуць у кузаве машыны, побач з імі стаіць нейкая скрыня, у ёй — штучныя кветкі. А дзяўчыны — радасна: яна ўпершыню едзе ў кузаве машыны, яе закліваюць новыя уражанні. Менавіта яны, гэтыя ўражанні, і стануць асновай для станаўлення творчай асобы.

Надзея Шынкевіч і мастак Пранішнікаў у карціннай галерэі.

МУЗЫКА ВЁСКИ І НАСТАЎНІЦКІ ХЛЕБ

Вось такі адметны ўспамін з дзяцінства: праводзіць прабабулю прыйшлі практычна ўсе жыхары вёскі. Наступнае яркае ўражанне таксама пакінула вёска. На Надзю, якая частавалася хлебам з цукрам, напай павень. Ад розніваўся ён на рэдкасць незалежным характарам і злым норавам. Гэтага забі-яку нават мясцовыя сабакі абыходзілі. Певень, пляскаючы крыламі, літаральна прыплячатаў дзяўчынку да брамкі і жор увесь салодкі хлеб. Бабуля не давала такой дзёркасі і назаўтра звярнула з пёўня смачныя курнік.

А яшчэ вёска — гэта салодкі пах сена на возе, у якім іх вязе сусед дзед Піліп, і канцэрты, якія ладзіць дзетка на вуліцы для сваіх родных. Збіралася на прадстаўленне ўся вёска. Удзячныя глядачы ахвотна апладзіравалі юным артыстам. Успаміны пра дзяцінства напоўнены атмасферай любові, якой добрыя вясцоўцы проста ахувалі дзетка. Школьныя гады запомніліся як светлы, заліты сонцам і музы-кай свет. Надзя паспяхова здала экзамены і паступіла ў Гомельскае педагагічнае вучылішча імя Выгоцкага, хоць конкурс у той год

быў сем чалавек на месца. Шчаслівыя студэнцкія гады праляцелі, як адно імгненне.

Свой працоўны шлях пачынала ў Светлагорскай сярэдняй школе № 7. Вось у прыгожым сарафане ідзе яна па калідоры з намеснікам дырэктара Сухавым-Манавым. А дырэктар школы Кулакоўскі радасна сустракае маладога спецыяліста: “Нам патрэбны і настаўнік спеваў, і настаўнік пачатковых класаў, і свежыя рукі на сельгасработы”. Завуч уздыхае: “Рукі свежыя, але непрацоўныя!” Справа ў тым, што Надзея паступіла ўжо і замуж выйшлі, і развесціся, і чакала дзіця. Як толькі сыночку споўнілася два месяцы, настаўніца выйшла на працу ў школу.

КАТЭГОРЫЯ — ВЫШЭЙШАЯ

Няпростым было жыццё ў маладой жанчыны. Давялося папрацаваць у розных месцах. Была яна музычным кіраўніком у дзіцячым садку № 8, выкладала музыку і слевы ў СШ № 10, працавала сацыяльным педагогам у СШ № 6, у аддзеле адукацыі — металыстам па ахове праваў дзіця, выкладала сусветную мастацкую культуру і была сацыяльным педагогам у гімназіі. За гэтыя гады паспела

Надзея Шынкевіч (з кветкамі) і супрацоўніцы карціннай галерэі.

скончыць завочна ГДУ імя Францыска Скарыны, факультэт рускай і беларускай мовы і літаратуры, Мінскі педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка па спецыяльнасці сацыяльны педагог і атрымаць вышэйшую катэгорыю і настаўніка, і металыста, і сацыяльнага педагога. Але, самае важнае ў тым, што жанчына сустрала галоўнага чалавек у сваім жыцці, выйшла за яго замуж і нарадзіла дачушку. З усімі сваімі абавязкамі — маці, жонкі, педагога — выдатна спраў-

таямі ды п’яніцамі. Часам з болем у сэрцы сацыяльны педагог рыхтуе дакументы на пазбаўленне бацькоўскіх правоў. Чаму з болем у сэрцы? Надзея Іванаўна неяк сказала: “Ах, калі б нашы родныя дагледжаны ненаглядныя дзетачкі любілі нас гэтак жа, як гэтыя няшчасныя абзеленыя дзеці любяць сваіх шалопутных бацькоў!”

ЧАРГОВЫ ПАВАРОТ

Педкалектыў гімназіі сардэчна віншаваў Надзею Іванаўну з 50-гадо-

ваў рукавы, прынялася вывучаць юрыдычныя дакументы, знаёміцца са спецыфікай працы, займацца самаадукацыяй у галіне жывапісу і скульптуры.

А пачала яна з адкрыцця шматплановай выставы светлагорскіх мастакоў, затым Катляроў дапамог арганізаваць выставу народнага мастака Беларусі Арлена Кашкурэвіча. Адначасова новы дырэктар вучылася вырашаць гаспадарчыя пытанні. Цяжка захварэла маці, так што часу катастрофічна не хопала. Прыйшлося наву-чыцца вадзіць машыну. Ехала па горадзе і ледзь не плакала ад страху, але хутка асвоілася і цяпер пачувае сябе за рулём досыць упэўнена.

ЛЮДЗИ-ПЛЮС

Сутыкнулася васьць з якой прафесійнай асаблівасцю: калі ў якасці сацыяльнага педагога ёй даводзілася мець зносіны,

Шлях у культуру ніколі не бывае выпадковым

ляжачай мамай, затым даглядзела гэтак жа ляжачую хворую маці першага мужа, і паспявала дапама-гаць нявестцы ў наглядзе за дзецьмі. Нягледзячы ні на якія цяжкасці, застава-лася ўсё такой жа элеган-тнай і маладжавай.

Неяк Надзея Іванаўна сама захварэла. Потым су-седка па палаце распавя-дала, што пакуль Надзея ляжала без прытомнасці, над ёй гаротна галасіла маці нявесткі: “А мая ж ты свашанька, ты толькі не памірай! Хто ж тады май-му дзіцяцку дапаможа?”

За дзевяць гадоў Шынкевіч падняла працу ў галерэі на новы ўзровень: была адкрыта яшчэ адна зала, штогод адбывалася больш за 60 выстаў, наладжана супрацоўніцтва з карціннымі галерэямі Беларусі. Матэрыялы з фонду галерэі выстаўля-ліся два разы на форуме “Музеі Беларусі”. Акрамя таго, Надзея Іванаўна лічыла асабістай сваёй зада-чай максімальна паказаць творчы патэнцыял Свет-лагорска: неаднаразова праводзіліся выставы ма-ладых мастакоў горада і юных талентаў — дзяцей, якія займаюцца пад кіраў-ніцтвам таленавітых педа-гагаў у ЦТДіМ “Ювент-та”.

ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

І зноў — круты паварот лёсу: прыйшлося пакінуць

Шынкевіч у Прэзідэнцкай бібліятэцы на прэзентацыі фонду карціннай галерэі “Традыцыя”.

лялася і выглядала пры гэ-тым гадоў на пятнаццаць маладзей свайго веку.

Памятаю сваё першае ўражанне пра Надзею Іванаўну, як пра калегу: раз-умная, прыгожая, элеган-тная, цудоўны суразмоўца і надзейны чалавек. Быў у нас у гімназіі ў тых га-дах спартыўны клас. Ох, і цяжкаяватая часам было спраўляцца з упартымі сво-еасаблівымі будучымі спар-тсменамі. Надзею Іванаўну яны любілі, слухаліся і на-зывалі “наша мамка”. “Як вы з імі спраўляецеся?” — пытаю. “Ды прымаю іх та-кімі, якія яны ёсць, — ад-казвае яна, — і люблю іх”. Прафесія сацыяльнага педагога — цяжкі школь-ны клопат. Ім даводзіцца, як кажучы, знаходзіць кан-сэнсус з бацькамі — гуль-

вым юбілеем. Як яна сама адзначае, нават здзівілася, колькі добразычлівасці, любові і цяпла падарылі ёй настаўнікі. На гэтым урачыстым мерапры-емстве яна развіталася са сваімі калегамі. Лёс пры-нёс ёй чарговыя круты па-варот — пасадзі дырэктара карціннай галерэі. Пага-дзілася на гэты “хлеб” па просьбе паэта Ізяслава Катлярова, бо да таго часу ў галерэі ўжо каля года не было дырэктара, назапа-сілася маса праблем, якія трэба было тэрмінова вы-рашаць. Прыйшлося зноў пачынаць з нуля. Прафесія педагога прывучае да абавязковасці, адказнасці, яе складнікамі з’яўля-юцца працавітасць і на-ват некаторы педантызм і перфекцынізм. Зака-

Цяцкі работы Шынкевіч.

вобразна кажучы, з “людзьмі-мінус”, то цяпер прыйшлося навучыцца размаўляць з “людзьмі-тры плюс”. Прадстаўнікі сферы мастацтва — асаб-лівы свет, і, калі ён цябе не прыме, то і ў працы по-спеху не будзе. Прынялі!

Зноў паспявала ўсё: дамаўляцца з аўтарамі, праводзіць выставы, прэ-зентацыі, экскурсіі, налад-жваць экспазіцыі фонду галерэі ў іншых гарадах. Пры гэтым даглядала спачатку за цяжкахворай

любімую справу, у якую ўкладзена столькі сіл і ду-шы і пераехаць у Мінск. Але і тут Надзея Іванаўна не толькі дапамагае сям’і дачкі гадаваць унукаў, але і занялася асабістай твор-часцю: робіць з экалагічна чыстых матэрыялаў цудоўныя цяцкі для дзяцей. Магчыма выстава яе работ пройдзе калі-небудзь і ў роднай яе карціннай галерэі “Традыцыя” ў Светла-горску.

Галіна КАПЕЦКАЯ,
г. Светлагорск

(Заканчэнне. Пачатак у №28)

Задума помніка проста: творца — малады, прыгожы, летуценны — як быццам толькі што выйшаў з майстэрні з палітрай і пэндзлем, нядбайна накінуўшы доўгі мастакоўскі халат. Каб, магчыма, у апошні раз убачыць на досвітку роднае сонца над Мінскам перад тым, як сабрацца ў далёкую дарогу і назаўжды пакінуць бацькаўшчыну...

В. Ваньковіч.
Аўтапартрэт. 1842 г.

МІНСКІ ЛОРД БАЙРАН

Слабодчыкаў працаваў над скульптурай са студзеня па красавіку 1999 года. Шчыраваў і днямі, і ночамі, таму да мая яна была гатовая ў мяккім матэрыяле. Неўзабаве мадэль у памеры 2 метра 15 сантыметраў аднаголася зацвердзіў Савет па манументальным мастацтве, рэкамендаваўшы Міністэрству культуры даць дабро на ўвасабленне яе ў бронзе. Так і здарылася: скульптуру адлілі, аўтар яе адчаканіў. Здавалася б, ішчаслівы фінал... Заставалася толькі добраўпарадкаваць алпаведную тэрыторыю, за што адказныя гарадскія ўлады.

І тут узнікла праблема — апусціць алпаведнага рашэння ўрада краіны на ўзвядзенне такога помніка, і як вынік — апусціць неабходнага фінансавання. Тыдні, месяцы, гады ішлі — а ўсё заставалася па-ранейшаму, ніякіх зрухаў у справе ўсталявання творца!

Аднак нястомны Слабодчыкаў ужо не мог спыніцца і працягваў — так бы мовіць, “для сябе”, — працаваць над вобразам Ваньковіча. Высокае напружанне — вось абавязковая ўмова мастацтва, і гэту, здавалася б, банальную акалічнасць заўсёды памятаў скульптар. Памятаў нават тады, калі не ўсё атрымлівалася, калі справа валілася з рук, калі пераследавалі няўдачы, калі нешта не далзілася з адліўкай формы і хацелася ўсё кінуць да д’ябла, ссыці ад мігуні ўпрокці, у лес, у поле, акунуцца ў спрадвечнасць быцця... Але ад сібы, мастака, куды ж сыдзец?

...Так. Паўтаруся, пакрычастым быў шлях скульптара ва ўвасабленні вобраза Ваньковіча. Іячэ ў 1998 годзе Слабодчыкаў прапанаваў для

В. Ваньковіч. Адам Міцкевіч на скале Аю-Даг.

В. Ваньковіч. Эскіз да карціны аб Пушкіне. 1828 г.

На пляцоўцы пад старым вязам

Рамантык Ваньковіч праз прызму бачання сучаснага скульптара

горада Беразіно (вёска Каложыца, дзе нарадзіўся мастак, цяпер у Бярэзінскім раёне) бюст-помнік жывапісцу, але потым справа застапарылася. У 2004 годзе Уладзіміру Слабодчыкаву было даручана зрабіць у Мінску мемарыяльны знак на гранітным пастане на ўездзе на вуліцу ў мікрараёне Сляпянка, названую імем мастака. Але рэалізаваш гэту ідэю не дазволіла сетка складаных інжынерных камунікацый, і мемарыяльную дошку ў выглядзе паўтараметравай калоны з бронзавым міні-бюстам Валенція Ваньковіча змясцілі на доме № 55 па аднайменнай вуліцы (архітэктар Валерыі Іваноў).

У 2002 годзе Уладзімір Іванавіч за свой кошт стварыў і адліў у бронзе адразу два бліскучыя партрэты Ваньковіча крыху больш за натуральную велічыню кожны. Надта бліжкім стаў для яго гэты чалавек, які ўвасабляў самую дарагія для Слабодчыкава рысы і якасці тыповага прадстаўніка “залатой” эпохі Міцкевіча і Пушкіна. У ім і пранізлівая самотная любоў да ралзімы, і ранимасць сэрца, і гатоўнасць да самахвяравання, і душэўная высакароднасць, і самавітая годнасць, якая кідае выклік лёсу. І ўсё гэта драматычна злучаецца са шчыльным дыскамфортам у душы, прыгнётам расчаравання, з’едлівай хандрой, непрытульнасцю і безбароннасцю...

“РАНИЦА” НАСТУПИЛА

Прайшло яшчэ шмат часу, пакуль, нарэшце, “ледз крануўся”, і помнік, дзякуючы намаганням тагачаснага кіраўніка Міністэрства культуры Паўла Лагушкі і гендирэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзіміра Пракашова, знайшоў сваё годнае месца менавіта там,

дзе яму належыла быць. Гэта здарылася ў 2010 годзе, у 210-ю гадавіну з дня нараджэння жывапісца. І ў беларускай сталіцы з’явіўся яшчэ адзін (разам з Янкам Купалам, Якубам Коласам, Максімам Багдановічам, Адамам Міцкевічам...) скульптурны вобраз нашага славутага земляка.

Бронзавы помнік пад назвай “Раніца мастака” адлюстроўвае маладога Валенція Ваньковіча ў хвіліны яго найвышэйшага творчага ўзлёту — калі за плячыма засталася карціна “Подзвіг маладога кіяўяніна пры аблозе Кіева печанегамі ў 968 годзе”, “Адам Міцкевіч на скале Аю-Даг”, чатыры творы, прывесчаныя яго куміру Напалеону Банапарту, дзясяткі цудоўных жывапісных партрэтаў сучаснікаў, шмат малюнкаў і літаграфій. А наперадзе — невядомасць...

Менавіта такі ён у Слабодчыкава — прыгожы і статыны, высакародна духоўлены, з прасякнутым светлым смуткам абліччам. Як сведчыць гісторыя, Ваньковіч, акрамя ўсяго іншага, валодаў і нейкай сэнсарнай здольнасцю асабліва мысліць, асабліва адчуваць — бы той жа нястомны лорд Байран. А гэтая рыса ўласцівая далёка не ўсім мастакам, музыкантам і паэтам. І такі штрэх таксама можа заўважыць у скульптурным абліччы мастака.

Слабодчыкаў у працэсе працы над вобразам выкрышталізаваў уласны погляд на лёс Ваньковіча. Мне здаецца, што скульптар вельмі тонка адчуў “нутро” ментальнага ладу “творцы высокіх здольнасцяў” — не захапляючыся пры гэтым паняццямі пафаснасцю і нейкай прыягальнай “барочнасцю”, уласцівай выявам падобных герояў. Рамантычная скульптурная фігура жывапісца на нізкім граніт-

годдзя імя гэтага “блукуючага рамантыка” высокіх і гордых намераў гучала ва ўсім еўрапейскім славянскім свеце. Валенція Ваньковіча шанавалі А. Міцкевіч, А. Пушкін, Т. Зан, І. Дамейка, Я. Чачот, А. Адзінец, А. Ходзька, Э. Ромэр, Ю. Корсак, К. Ліпінскі, І. Аляшкевіч, А. Арлоўскі і шмат іншых прадстаўнікоў культуры таго “залатога веку”. Сярод яго сяброў былі пісьменнікі і паэты, музыканты і філосафы, прадстаўнікі дваранскай эліты, студэнты і простыя сяляне з вёскі Каложыца Ігуменскага павета, дзе 12 мая 1800 года нарадзіўся будучы жывапісец.

У. Слабодчыкаў.
Партрэт
В. Ваньковіча, 1985 г. і мемарыяльная дошка ў Мінску.

Цютава ёсць радкі пра тое, як “мы пльывем, плыючы безданой ко ўсех сторон окружены”. Гэтыя словы выдатна падыходзяць да характарыстыкі асобы мастака. Ён сапраўды ўсё сваё кароткае жыццё плыў над “палаючай безданню” — калі жыў у Беларусі і Пецярбургу, калі маляўся па нямецкіх гарадах і калі нечакана сустраў “чорную даму з касой” у французскай сталіцы... Сваім лёсам ён чамусьці мне нагадвае Гейне: амаль аднагодак, такі ж “кароль рамантызму” — толькі ў жывапісе. Такі ж вандроўнік, які таксама прыехаў у Парыж, дзе вельмі няпростае ў плане побыту жыццё, застаючыся пры гэтым эстэтам, надзеленым арыстакратычным непрыманнем усюго падступнага, гідкага і грубага. І хвароба, як у Гейне, выпала на яго долю страшная: у Гейне — паралаші і слепата, у Ваньковіча — душэўная, разам з

НАД ПАЛАЮЧАЙ БЕЗДАННО

Валенція Ваньковіч — вядома, знакавая фігура ў беларускай культуры. Аднак гэтая постаць доўгі час была вядомай найперш у вузкім спецыялістам і крыху гісторыкам мастацтва, а не шырокай культуры грамадскасці. Пэўна, прычынай таму — наша шматпакутная гісторыя. Між тым, у першай палове XIX ста-

сухотамі. Пахаваныя яны таксама на адных могілках — на Манмартры Сан Дэні. Толькі нямецкі паэт пражыў на 16 гадоў даўжэй за нашага земляка.

Магчыма, ахоплены мінорнымі сумневамі і нейкай боязню перад будучыняй, Ваньковіч не стаў удзельнікам рэвалюцыйных падзей у Беларусі пачатку 1830-х гадоў, да якіх спрычыніліся многія яго блізкія таварышы. У яго быў “адзін, але палымяны запал” — цалкам аддавацца мастацтву.

А для гэтага яму, чалавеку з лёгка ранімай душой, неабходна было летам 1839 года выехаць у Еўропу — у пошуках творчага шчасця (а не чыноў!). Далей ад свайго часу, ад падманутых надзей, ад жорсткага імперскага прыгнёту — бо “*бясконцаць чаканню прыводзіць толькі да расчаравання*”. Расчараванні гэтыя прывялі ў рэшце рэшт да хваробы, з якой мастак змагаўся да апошніх імгненняў жыцця.

А магчыма, яму проста абрыднуў тагачасны правінцыйны Мінск. Па ўспамінах яго біёграфа Смакоўскага, “*душа Ваньковіча тужыла на чымсьці вышэйшым, узнёсьлым, яму хацелася эстэтычнае навуццё глыбчэй з творчым уяўленнем і напісаць нешта, адзначанае боскім ачараваннем*”. У мастака пачынаецца глыбокі крызіс, узмошнены хваробай. У яго сталі зрацца нервовыя прыступы, і ён, пакінуўшы траіх маленькіх сыноў, прымае рашэнне на злом галавы імчаць за мяжу.

...Прыходзячы да гэтага выдатнага помніка, я часта думаю яшчэ вось пра што. Зразумець да канца, якім быў чалавекам Валенція Ваньковіч — задача не з простых, прынамсі, для мяне. Месяцовы ландшафт яго мяежнай душы яшчэ трэба будзе вывучаць гісторыкам мастацтва, хаця вонкавая канва жыцця творцы больш-менш вядома. Але для мяне — як, спадзяюся, і для аўтара помніка — ясна адно: мастак быў чалавекам акрыленым, аднак з востра ранімым сэрцам.

Умоўна кажучы, ён — своеасаблівы духоўны брат Пушкіна і Лермантава, Шэлі і Кітса, Наваліса і Славацкага. Рамантык без усілякіх пытанняў — як, скажам, кардазее пэндзіз французы Жэрыко і Дэльакруа, як яго блізкі сябра і аднадумца Адам Міцкевіч. І адначасова — чалавек, які зведваў смутак вырваных на блуканне па свеце “лішніх людзей” пад маскай Ангеліна, Пьерыяна, Чацкага, Бельява, Рудзіна, Рэнэ або Чайльд-Гаральда. І гэты боль сэрца, памножаны на летуценную мару аб чалавечай свабодзе і шчасці (пазней падобны боль прашнаў і Максіма Багдановіча, і Янку Купалу, і Марка Шагала, і Уладзіміра Караткевіча), зрабў Ваньковіча тым, кім ён застаўся ў еўрапейскай гісторыі культуры. І ў нашай нацыянальнай — у першую чаргу.

Барыс КРЭПАК

(Працяг. Пачатак у №№ 12 — 18, 20 — 26, 28)

Пішучы пра Закрэўскіх і Міюлераў, немагчыма абысці ўвагай успаміны былога філарэта і філамата Станіслава Мараўскага. Стаішы сямейным лекарам абедзвюх фамілій, ён аказаўся далучаным да ўсіх таямніц жыцця продкаў жонкі кампазітара Аляксандра Манюшка. Безліч разоў бачыў яе яшчэ зусім маленькай дзяўчынкай і, верагодна, не раз змагаўся з ейнымі хваробамі. Быў закаханы “раз і назаўсёды” ў маці Аляксандра Марыяну. А ў яго самога была закаханая яе сястра Альжбета. Што, само сабой, не спроччвала і без таго напружаную сітуацыю. Таму пакінуўшы медыцынскую практыку і пацялюшыся ў маёнтку сваёй маці з роду Сямашкаў ва Устроне, усе свае душэўныя пакуты (а іх было занадта шмат для адной асобы) ён давёрыў паперы. Праўда, успаміны атрымаліся не сентыментальнымі раманам — Мараўскі шчодро дадаваў туды розныя гістарычныя анекдоты з віленскага жыцця. І не толькі віленскага. Адзін такі сюжэт варты асаблівай увагі, бо мае самае непасрэднае дачыненне да нашай справы.

ГЭТА ВЫ, “ПІКАВАЯ ДАМА”?

У 1833 годзе Аляксандр Пушкін з нейкай адной яму вядомай прычыны ці не першым з расійскіх твораў выказаўся на тэму “карты, грошы, разбэшчаныя норавы”. Не стану нагадваць усім вядомы сюжэт гэтай паэмы “Пікавая дама”, якая добра вядома і аматарам кінематографа, бо была неаднаразова экранізаваная. Дарэчы, нядаўна памёр таленавіты акцёр Віктар Праскурэн, які сыграў у версіі 1982 года галоўную ролю Германа.

Пра тое, чаму, на думку пушкіністаў, за прататып “Дамы” была абраная “Вусатая і баралатая княгіня Наталія Галіцына”, таксама напісана шмат. Але паспрабуем папашкава дадатковыя крыніцы нахнення Пушкіна, праводзячы пэўны паралелі, якія мне падаюцца невыпадковымі.

У 1827 годзе Станіслаў Мараўскі прыязджае ў Пецярбург, дзе з’яўляецца аж да 1838 года. Гнала яго туды, у тым ліку, і жаданне забыць лівонку Марыяну з Закрэўскіх, жонку афіцэра Ксаверыя Міюлера. Жаданне ўвогуле забыць пра гэтую сям’ю таксама было брававала. Сапраўды, было з чаго — сказаў бы кожны, хто прачытаў бы драму пра гэты “любоўны трохкутнік”, дзе ўсіх дзейных асобаў розных планаў было каля 10.

Апынуўшыся на “неўсім брукі”, Мараўскі адразу аднавіў сяброўства з землякамі і сябрамі па патасмай студэнцкай дзейнасці — Адамам Міцкевічам і Францішкам Малеўскім. Неўзабаве Міцкевіч запрасіў яго на абед у Пецяргофе. Так Мараўскі пазнаёміўся з Пушкіным, які сядзеў за сталом насупраць яго. Ад таго часу і да самага апошняга дня паэты, і аднаго параненага Дантэсам на дуэлі 27 студзеня 1837-га, іх знаёмства не перарывалася. Дарчы, едучы на дуэль, Дантэс сустраў Мараўскага з кампаніяй (яны таксама былі вядомыя знаёмыя), нешта ім пракраўчаў з кібкі і рушыў далей. Каб праз галзну зрабіць ракавы стрэл.

Міцкевіч, трапляючы ў кампанію рускіх сяброў, за-

баўляў іх рознымі наваградска-віленскімі байкамі ды анекдотамі — за што і атрымаў мянушку “Адам Адамовіч Вральман” (так звалі немца-гувернёра фанвізінскага “Недоросля”). Мараўскі, які быў не меншым знаўцам цікавастак мінуўшчыны і меў не горшае красамоўства, за анекдотам у кішэню таксама не лез. Таму не было б нічога дзіўнага, калі б нейкі цікавы сюжэт, агучаны за сталом, запыў у палсвядомасць Пушкіна, каб праз нейкі час даць імпульс для працы над новым творам. У далейшым выпадку, напрыклад, для “Пікавай дамы”. І вось чаму.

ПРЫВІД САЛОНА НА НІЕМЦКАЙ

Стары трохпавярховы палац Міюлераў у Вільні быў не проста палацам. Выгоднае месцазнаходжанне ў цэнтры (метраў дзвесце да ратушы), навунасьць шматлікіх пакояў “у наём”, велізарная зала для масавых мерапрыемстваў (грамалска-палітычных паседжанняў і іншых азартных шляхецкіх забаў) рабілі яго прывабным агляньнікам у сумным начным змроку. Але там, дзе карты, там і грошы, шампанскае, спікі, змоўшчыкі ды ўсё астатняе.

Перад тым як выправіць сына ў людзі, бацька Станіслава Мараўскага паклікаў яго ў свой кабінет, зачыніў дзверы (чаго ніколі не здаралася) і даў яму апошнюю навуку. Бачачы, што сын завязаў стасункі з Міюлерамі, Мараўскі-старэйшы вырашыў яго папярэдзіць: “Маці яго (Міюлера маюлашча — заўв. З.Ю.), шмат фартуну сваёй і сяброў маіх праглынула! Трымала картаны дом. Але і сваёй прытым была жанчына!.. Не, не будзе там бласлаўлення Божжага! Бацька, калісьці паціўшы кравец, потым віленскі бургамістр, сядзеў у яе пры пячы, калі не за печкай, і рот адкрыць не смеў. Сын, які цпер у Вільні, маўчун і крывадушнік...”

Рысамі характара жонка Яна Міюлера Альжбета — учорашняя гандлярка, а з 1790-га шляхетная асоба — нечым нагадвала княгіню Галіцыну. Яе муж, які заўсёды “безропотно” зносіў усе яе выкрутасы

Таямніцы Манюшкаў

Частка XV

Наталія Галіцына, маст. Аляксандр Рослін, 1777.

Станіслаў Мараўскі, маст. Юзаф Аляшкевіч.

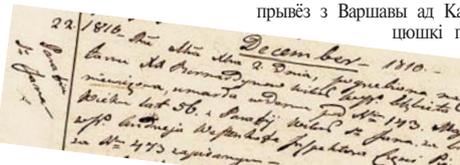

Дуэль Пушкіна з Дантэсам, маст. Адрыян Волкаў, 1867.

і цяжкасці характара, толькі аднойчы наважыўся запрэчыць княгіне — калі зразумеў, што чарговы яе проігрыш яму не выпадзе. Таму Галіцына і звярнулася да Сен-Жармэна — які ад шчырага сэрца і выдаў ёй сакрэт трох карт.

Альжбета Міюлер, як казаў бацька Мараўскага, сапраўды чэрпала з людскіх слабасціў поўнымі жменямі, бо кожны вечар золата за пасярэдніцкія паслугі цякло ў яе кішэню. Сама яна таксама была, нібыта, не супраць пакідаць карты

Напрыклад, з’яўленне ў Вільні другога салона — канкурэнтна міюлераўскаму — было абумоўлена высокай мэтай. Там за зьяўленымі канспіратыўнымі сталамі, якія расставіў былы расійскі вайсковец і вядомы шулер Ігнат Хадзкевіч, пільна працавалі арганізатары паўстання 1794 года з палкоўнікам Якубам Ясінскім на чале. Так было бяспечна, бо ў салонах легальна маглі сустракацца вільскія гурмы людзей. Пазней менавіта Хадзкевіч прывёз з Варшавы ад Касцюшкі па-

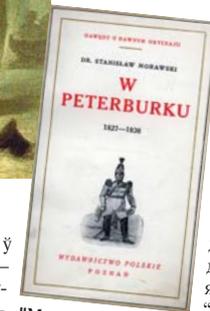

Метрыка смерці Альжбеты Лісаневіч.

на стол. Вядома, з поспехам. Слушна і тое, што ў гэтым “салоне” адны спускалі маёнты ды ішлі тапішча ў Вяллію, а другія набівалі гаманцы золатам ды срэбрам. Да ўсяго, такія месцы выкарыстоўваліся яшчэ і з іншымі мэтай. “Слухачы” адсочвалі, што менш за ў запале жарсцяў нешварозья зьявілі і апраўдвалі справаздачы ў адпаведны ўстаноў.

Адначасам картаняны гульні служылі і на карысць

Сям’я Остэн-Сакенаў, якая здымала пакоі ў гэтым крыле, нават з’ехала, аднойчы ўбачыўшы яе. Акурат у тую самую ноч, калі прывід убачыў і Станіслаў Мараўскі — “шварознік” і лекар, які гадамі бачыў чалавечыя трупы рознай ступені захаванасці і меў стальную нервовую сістэму. Як сцвярджае доктар, дзверы, праз якія быў нож “прайшла” Міюлераша, былі значныя на ключ.

“У пецярбурку”, кніга Станіслава Мараўскага.

Тут апазу ецца момант, калі старая княгіня з’явілася Герману і з дазволу “таямнічых сілаў, якія мяне паслаці”, выдала яму ракавы сакрэт трох карт. Цікава, што ёсць і яшчэ адна паралель: Міюлеры жылі ў Вільні на Нямецкай вуліцы, а перанаж Пушкіна Герман — як быццам бы немеш. Не кажучы ўжо пра лінію каханя — Мараўскі ж быў закаханы ў сваю пачынтку — дачку старой Міюлер, а тую ён, дарэчы, жыўцом ніколі не бачыў, бо яна даўно памерла. А Герман, каб даведацца сакрэт, абіваў парогі княскага дома, просячы рукі выхаванкі княгіні, няшчаснай Лізы.

Ці натхніў Мараўскі Пушкіна, мы, відаць, ніколі ўжо не даведаемся. Але версія, якая мне падаецца, мае права на існаванне.

МУЖ, ЯКІ ГОРШ ЗА ТАТАРЫНА

У 1804 годзе, адбыўшы жаданы тэрмін на мужу, уласніца салона на Нямецкай Альжбета Міюлер пабралася

другім шлюбом. Прычым па каханні. Абраннікам стаў, як пісаў Мараўскі, “камісарскі ўраднік, шулер і вялікі грамадскі нягоднік, нейкі Лісаневіч”. У метрыцы шлюбу яго імя запісана як Георгій, але знайсці іншы дакумент, у якім бы згадваўся Георгій Лісаневіч, пакуль не ўдалося. Не выключана, што ім можа аказацца Рыгор Лісаневіч, вядомы ў будучыні расійскі генерал, Елісаветградскі конна-егерскі полк якога некалькі гадоў стаў у Вільяміры Віленскай губерні. Сведкамі на іх вяселлі былі вельмі цікавыя асобы — віленскі купец Тамаш Рэйзер, які з іншымі “людзьмі добрай волі” фінансавалі напалеонаўскую агентуру на тэрыторыі Расійскай імперыі. Або Дзмітрый Высочын з пецярбургскага дваранства, які нейкі час узначальваў Галоўны суд у Беластоку, і сын якога Аляксандр, скончыўшы беластоцкую гімназію і катэці корпус, стаў дэкабрыстам. Ці адвакат Ігнат Грабоўскі — адзін з тых, хто рыхтаваў паўстанне ў Вільні ў 1794-м. Але час вярнуцца да Лісаневіча.

Напрыканцы 1810 года яго жонка Альжбета памерла, маючы 56 гадоў. У метрыцы гаворыцца, што 2 снежня 1810 года яна была пахаваная на Бернардынскіх могілках Вільні. Магчыма, пазней каля яе пахавалі сына Станіслава і Каралія Штурма, пра якіх мы ўжо распавядалі.

Некалькі гадоў, прыжытых з мужам-аферыстам, які бялізну адпраўляў праць у Парыж (!), каштавалі ёй, гэтак суворай для першага мужа і падатлівай для любых капрызаў другога, ці не ўсёй маёмасці. Калі яна памерла, Лісаневіч — відаць, “з гора” — некалькі дзён забываўся пра гэты паведамлівы сваякам і ўладам. Але не забываўся надзіць спешны вываз з дома ўсяго самага каштоўнага, што яшчэ засталося. Слугі, зразумела, гэта ўпільнявалі і паведамілі яе сынам Ксаверыю і Станіславу, якія са сваіх палкоў прыехалі ў Вільню, каб заспець карціну канчатковага рабунку.

Пасля гэтага распачаўся судовы працэс, які доўжыўся гадоў 15 ці болей. І чым ён завершыўся невядома. Тут чамусьці згадваецца опера “Чужое багацце нікому не служыць”, якая была напісаная і пастаўленая ў Нясвіжы прыдворным капельмайстрам Каралія Станіслава Радзівіла Ёганам Голандам у 1785 годзе — або, усё ж, прыдворным капельмайстрам Аляксандра Данэзі?

На гэтым з Міюлерамі можна развітацца. Пра сыноў віленскага бургамістра — Ксаверыя і Станіслава, іх сем’і і сувязь са Станіславам Манюшкам гаворка вядася ў папярэдніх частках. Наперадзе ў нас сустрача з Малжарскімі герба “Дар” і Манюшкамі герба “Крыўца”.

Зміцер ЮРКЕВІЧ, гісторык-архівіст

Працяг — у наступных нумарах “К”.

Рэфлексія дыстанцыі

Канстанцін Селіханаў і Таццяна Радзівілка.

Два торсы. Канстанцін Селіханаў.

Новую старонку ў гісторыі галерэі Беларускага Саюза мастакоў "Мастацтва" адкрыла выстава Канстанціна Селіханава і Таццяны Радзівілкі "Дыстанцыя".

Абнаўленне ў працы звязана з прыходам на пасаду арт-дырэктара Надзеі Кароткінай, якая стала куратарам выставы. Надзея — вядомы мастацтвазнаўца, з вялікім досведам працы ў музейных і выдавецкіх праектах, у дызайн-праектаванні. А Саюз мастакоў якраз і ставіць перад галерэяй новыя задачы: ператварыць яе з салона ў арт-простору, дзе творы мастацтва па-ранейшаму будуць прадавацца, але ўзровень іх будзе значна вышэй, чым гэта патрабуецца ад сучаснага, масавага рынку. "Галерэя па-

вінна стаць тварам Саюза мастакоў, тым больш, галерэя з шматгадовай гісторыяй, у цэнтры Мінска", — тлумачыць намеснік старшыні па творчых і агульных пытаннях БСМ Андрэй Басалыга.

У канцэпцыі Надзеі Кароткінай "дыстанцыя" — гэта і шлях, калі мэта руху чалавека заўсёды апыраджае яго; і алімпіец паміж бачным і ўтоеным у аб'ектыўнай рэальнасці. Нагадаць пра тое, што захаванне дыстанцыі ў фізічным сэнсе слова зараз актуальна як ніколі, залішня. А погляд мастака, вядома, можа паглыбіць яе разуменне, дапамагчы глядачу адрэфлексіраваць, якія межы на самой справе мы ўсталёўваем. І як папыраем сацыяльную дыстанцыю да ўзроўню ўзаемадзеяння ў больш высокім духоўным плане.

Гэтую ідэю галерэя і зрабіла ключовай з дапамогай жывапісу, графікі і скульптуры двух вядомых беларускіх мастакоў, выдатнай шлюбнай пары Канстанціна Селіханава і Таццяны Радзівілкі. Абодва мастакі — удзельнікі шматлікіх калектыўных выстаў у Беларусі і за мяжой, абодва робяць канцэптуальныя персанальныя праекты, а Канстанцін двойчы быў удзельнікам Венецыянскай арт-бінале (2017, 2019), прычым у другі раз — з персанальным праектам "Выход".

Па майстэрскую падрыхтавана экспазіцыя: працы, створаныя ў 2000 — 2018 гадах, загучалі свежа і вельмі сучасна. У тым ліку, дзякуючы разнастайнасці жанраў. Канстанцін прадставіў на вы-

ставе класічныя эскізы чалавечай фігуры, скульптурныя і графічныя. Таццяна паказала некалькі невялікіх серый: "Тыя, хто купаецца" (каляровая літаграфія, 2018), "Гульцы" (жывапіс, 2008), "Адзін доўгі дзень" (літаграфія, 2010). У мастацтве атрымліваюцца інтэраваныя фрагменты, правобразы са старых фатаграфічных адбіткаў у тканіну жывапісу, і рабіць гэта асаблівым чынам: заўсёды стрымана, з адчуваннем сутнасці таго, што адбываецца. Гэта сапраўды пазнавальны, індывідуальны стыль, які, як падземная крыніца, не змяшчаецца, а выносіць з глыбіні на паверхню ўсё новае думкі і адчування.

Любоў ГАУРЫЛЮК, арт-журналіст
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Купальшчыцы. Таццяна Радзівілка.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ МУЗЕІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"

■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"

■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

■ "Сусвет Язэпа Драздовіча".

Выставы:

■ Выстава твораў мастакоў Беларусі — юбіляраў 2020 года

"Плынь часу"

(у рамках праекта "Нашы калекцыі").

■ Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада"

("дыялог" твораў розных эпох, відаў і стылістычных кірункаў) — да 2 жніўня.

■ Выстава твораў вядомага беларускага мастака Уладзіміра Сулкоўскага (19.07.1950 — 16.05.2013)

"Яго зямля, яго людзі", прымеркаваная да 70-годдзя з дня яго нараджэння — да 23 жніўня.

■ Сумесны культурна-адукацыйны праект-квэст Нацыянальнага мастацкага музея і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

"Аб Вялікай Айчыннай..."

■ "Фердынад Рушчыц":

віртуальная выстава

да 150-годдзя з дня

нараджэння.

■ Віртуальная выстава

"Дзеці мастакоў"

(хто глядзіць на нас з дзіцячых

партрэтаў, што належачы

пэндзлю вядомых майстроў

жывапісу, графікі,

скульптуры?)

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск,

вул. Інтэрнацыянальная, 33а.

Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенціна Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА І В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплэкс "Раўбічы",

Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Повязь часоў",

якая знаёміць з багаццем

вобразнаў традыцыйнага

ручніка.

■ Майстар-клас

па традыцыйнай тэхніцы

роспісу вялікодных як

"Пісанкі".

Кожную нядзелю а 12-й.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.

Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29)

144 07 92, +375 (17) 327 11 66.

Музей працуе: аўторак-нядзеля

з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30),

панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная

экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫЯ МУЗЕІ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.

Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06

02; +37529 551 80 51, +37529

190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Гістарычны квэст

"Таямніцы і загадкі палаца

Радзівілаў". Па папярэдніх

заўячках.

Сектар экскурсійнай

і інфармацыйнай дзейнасці

Вул. Гейсіка, 1.

■ Выстава работ маладога

мастака Ксёніі Сушы

"Дакрананне" —

да 16 жніўня.

Ратуша:

г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квэст "Выходкі старога

захавальніка". Па папярэдніх

заўячках.

Слуцкая Брама:

■ Выстава каталіцкіх,

уніяцкіх і праваслаўных

крыжоў розных гістарычных перыядаў "Крыж: арыенцізм, сімвал, памяць" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,

Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90,

(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатрызаваная экскурсія

"Мірскі замак і яго

ўладальнікі: шлях праз

стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі

анімацыі і дэгустацыі "У гоці

да Пана Каханку".

■ Экскурсія з элементамі

анімацыі і дэгустацыі "Мірскі

замак. Гісторыя. Культура.

Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія

з элементамі квэста для дваіх

"Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікацыйныя

праграмы: "Табе, нашчадак,

у добры дар...", "Ад усяго

сэрца — самы лепшы

пачастунак", "Капрызы

моды ракако".

■ Дзіцячая тэатрызаваная

экскурсія "Чароўная

гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзенне вясельных

цырымоній, святкаванне

гадавіны вясельля.

■ Музейная

фотапалюбоўка.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся

па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе

+375 17 334 57 41

альбо пішыце

на электронны адрас

kultura@tut.by!

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к

к